

# SOZIOLOGIA

Iratxe SAMOS QUIÑONES

*HAUR HEZKUNTZAN JOLASTOKIA EREMU ASKEAN  
EGOTEAREN ERAGINA: NAFARROA ETA  
NORVEGIAKO ESKOLAK ALDERATUZ.*

*INFLUENCIA DEL PATIO PARA EDUCACIÓN INFANTIL:  
ESPACIOS NATURALES EN NAVARRA Y NORUEGA.*

**TFG/GBL 2020**

**upna**

Universidad Pública de Navarra  
Nafarroako Unibertsitate Publikoa

Grado en Maestro de Educación Infantil /  
*Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua*



**Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua**  
**Grado en Maestro en Educación Infantil**

Gradu Bukaerako Lana

Trabajo Fin de Grado

***HAUR HEZKUNTZAN JOLASTOKIA EREMU  
ASKEAN EGOTEAREN ERAGINA: NAFARROA  
ETA NORVEGIAKO ESKOLAK ALDERATUZ  
INFLUENCIA DEL PATIO PARA EDUCACIÓN  
INFANTIL: ESPACIOS NATURALES EN  
NAVARRA Y NORUEGA***

Iratxe SAMOS QUIÑONES

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA  
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES  
**NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA**  
**UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA**

**Ikaslea / Estudiante**

Iratxe SAMOS QUIÑONES

**Izenburua / Título**

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz. / Influencia del patio para Educación Infantil: espacios naturales en Navarra y Noruega.

**Gradu / Grado**

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Infantil

**Ikastegia / Centro**

Giza, Gizarte eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas, Sociales y de la Educación  
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

**Zuzendaria / Director-a**

Olatz Muñoz Arrieta

**Saila / Departamento**

Giza eta Hezkuntza zientziak / Ciencias Humanas y de la Educación.

**Ikasturte akademikoa / Curso académico**

2019/2020

**Seihilekoa / Semestre**

Udaberria / Primavera

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

---

## Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluak hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3854/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatze baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3854/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3854/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarriz, gehienetan.

Beraz, ECI/3854/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

---

Oinarrizko prestakuntzako moduluak bidea eman dit lan hau garatzeko. Hasteko, ikerketa soziologiko bat izanda, gradu honetan izandako soziologia ikasgaiak ikasitakoa laguntzazkoa izan zaidala esan behar dut, eta honekin lotuta aurretik egindako goi-mailako zikloak ere asko lagundu didala argi daukat. Bestalde, hainbat izan dira lan hau garatzeko gai honen inguruan formakuntza eman didaten ikasgaiak. Adibidez, hezkuntza erakundeak, irakasle lanbidea eta haur eskolaren antolaketa, zeinetan ikasi ditugun hezkuntzako lege, esparru eta espazio ezberdinak; edota garapen ebolutiboa, haurren behar eta garapena ikasi dudalako honekin.

Bestalde, espazio irekiekin lotuta dagoen ikerketa egin dudala kontuan izanda, lan honetarako oso aproposa izan zaidan beste ikasgai bat ingurune naturalaren eta sozialaren ikerketa izan da. Izan ere, haurrekin natura nola landu edo honetara nola gerturatu ikusi dugu honetan.

Azkenik, oinarrizko prestakuntza moduluekin bukatzeko, gizartea, familia eta eskola inklusiboa eta aniztasuna eta erantzun psikopedagogikoak lagungarriak izan dira baita ere. Izan ere, psikopedagogia Haur Hezkuntzako haurrekin lanean egonda kontuan hartu beharreko zerbait da, eta noski, gizartea kontuan izan behar dugu eta familiarekin elkarlana ezinbestekoa da ere, nire ustez.

Didaktika eta diziplinako moduluek ere garrantzia izan dute. Adibidez, natura ingurunearen didaktika eta gizarte ingurunearen didaktika oso lagungarriak izan baitzaizkit, naturarekin nola lan egin behar dugun kontuan izateko bidea izan direlako.

Halaber, Practicum moduluek bidea eman didate Gradu Bukaerako lan hau egiteko. Izan ere, bi praktikaldiak eskola berdinean egin ditut eta haurrak ezagutzeaz gain hauen jarrerak, errutina ezberdinak behatzeko aukera eman didate. Honekin batera, ikastetxeko jolastokia ezagutzeko aukera izan dut eta hau izan da lan hau garatzeko oinarria, beste jolastokiekin konparatuz nahiko ezberdina iruditu zitzaidalako. Gauzak horrela, jolastoki horretan haurren jarrera ezberdinak ikusi ditut eta ikastetxeko irakasleekin harremanetan jartzeko aukera izan dut. Horrela, hauei galdetegia egiteko aukera paregabea ikusi nuen, nire lana

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

garatu ahal izateko. Beraz, practicum moduluek nire lana egiteko oinarriak izan direla esango nuke.

Beste alde batetik, ECI/3854/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, bi eletan idatziko da lanaren marko teorikoa.

---

## Laburpena

Gaur egungo jendartean teknologia berrien garrantzia dela eta pantaila aurrean ematen dugu hainbat denbora, toki itxietan.

Hau kontutan izanda, soziologia eta hezkuntza zientzietatik abiatuz, haurrengan espazioak duen garrantzia aztertu dut. Haurren garapena eta sozializazioan sakontzeko, esparru irekian, jolastokian kokatu naiz: jarreraren, motibazioan, ikaskuntzan eta hainbat alorretan eragiten duela frogatuz.

Beraz, Haur Hezkuntzako jolastokian sakontzeko, hainbat informazio landu dut teorikoki: espazioen garrantziaz, naturarekin harremantzeaz, jolastokien azpiegiturei buruz. Ikerketa praktikoa, Berriozarreko Haur Hezkuntza jolastokian kokatu dut. Bertako irakasle talde batekin solastuz, jolastokiaren bizitzan zein haurren harreman sozialetan sakondu du ikerketak.

Gainera, gure kultura eta bizimodutik abiatuz, beste jolastoki batzuekin konparaketa egin dut ere. Horregatik, Norvegiako hezkuntzaren kasua hautatu dut, alor hauek guztiak konparatzeko, aire libreko hezkuntzak dakartzan onurak behatzeko adibide benetan egokia delako.

*Hitz gakoak:* Jolastokia; Espazio irekiak; Haur Hezkuntza; Natura eskolan; Norvegiako hezkuntza.



## Resumen

Hoy en día, las nuevas tecnologías conllevan que pasemos mucho tiempo ante pantallas, en espacios cerrados.

Por ello, a través de la sociología y otras disciplinas, he querido profundizar en el espacio. Conocer y comprobar como afecta a la infancia en su desarrollo y socialización, en actitudes, motivaciones, aprendizajes y otros.

Partiendo del patio de Educación Infantil, he consultado diversa información sobre los espacios abiertos, las relaciones con la naturaleza o las infraestructuras de los espacios adaptados. Durante la práctica, junto con el profesorado de Infantil de Berriozar, he investigado la vida del patio y sus relaciones sociales. Además, nuestro estilo de vida y cultura han sido comparados con el caso de la educación noruega. Sus patios escolares son un buen ejemplo educativo por valorar el aire libre y me han permitido profundizar en este tema.

*Palabras clave:* Patio; Espacios abiertos; Educación Infantil; Naturaleza y escuela; Educación Noruega.

## Summary

Nowadays new technologies mean that we spend a lot of time in front of screens, in closed spaces.

That's why, through sociology and other disciplines, I wanted to go deeper into space. To know and check how it affects children in their development and socialization, in attitudes, motivations, learning and others.

Starting from the Infant Education playground, I have consulted diverse information about outdoor places, relations with nature or the infrastructures of adapted spaces. During the practice, together with the Infant School teachers of Berriozar, I have investigated the life of the playground and its social relations. In addition, our lifestyle and culture have been compared with the case of Norwegian education. Their schoolyards are a good educational example for valuing the outdoors and have allowed me to go deeper into this subject.

*Keywords:* Playground; Outdoors; Infant education; Nature and school; Norwegian education;

## Aurkibidea

### Sarrera

<b>1. Justifikazioa eta helburuak</b>	<b>1</b>
1.1. Justifikazioa	1
1.2. Helburuak	4
<b>2. Marko juridikoa eta marko teorikoa</b>	<b>5</b>
2.1. Marko juridikoa	5
2.2. Marko teorikoa	7
2.2.1. Ikaskuntza, testuingurua eta ingurumena	8
2.2.2. Atsedenaldirako patioa eta bere garrantzia	9
2.2.3. El patio como recurso para el contacto con el medio ambiente	14
2.2.3.1. Medio ambiente y salud	18
2.2.3.2. Escuela y contexto natural	19
2.2.3.3. Recreo e inclusividad	20
2.2.3.4. Haur eskola gaur egun: bi azterketen iritziak	23
2.2.4. Jolastokietako azpiegiturak	26
2.2.5. Harremanak jolastokian	28
2.2.6. Genero ezberdintasunak jolastokian	30
2.2.7. Familien garrantzia	33
<b>3. Alde praktikoa</b>	<b>36</b>
3.1. Haur Hezkuntzako jolastokiei buruzko ikerketa	36
3.1.1. Testuingurua	37
3.1.2. Galdetegia	39
3.1.2.1. Jolastokiei buruz irakaslegoari galdezka	39
3.1.2.2. Helburuen berrikuspena	41
3.1.2.3. Emaizen azterketa	41
3.1.2.3.1. Berriozarreko jolastokia	42
3.1.2.3.2. Espazio lasaigarria	42
3.1.2.3.3. Jolas motak	43
3.1.2.3.4. Eskola naturatik hurbil	44

3.1.2.3.5. Material naturala	46
3.1.3. Bi eskola ereduen alderaketa	46
3.1.3.1. Norvegia aukeraren zergatia	47
3.1.3.2. Norvegiako testuingurua	47
3.1.3.2.1. Erlijioaren garrantzia	48
3.1.3.3. Norvegiako hezkuntza eta natura	50
3.1.3.4. Norvegiar bizimodua eta natura	50
3.1.3.5. Patio denbora atsedenaldi denbora	52
3.1.3.6. Norvegiako haur eskolak	54
3.1.3.7. Jarduerak naturan: arriskuei beldurra	54
3.1.3.8. Eguraldia eta frontoia	56
3.1.3.9. Irakaslegoa naturaren aurrean	56
3.1.3.10. Espazio irekien onurak	57
3.1.3.11. Natura ikasgelan	57
3.1.3.12. Naturarekin harremana sustatzea	58
3.1.3.13. Sozializazioa eta natura	59
3.1.3.14. Konfidantza eta espazio irekiak	59
3.1.3.15. Irakasle-tutorearen presentzia eta espazioak	60
3.1.3.16. Jolastokietako azpiegiturak Norvegian	61
3.1.3.17. Espazioa eta erronkak	61
3.1.3.18. Jolas motak bi eskoletan	63
3.1.3.19. Genero ezberdintasunak Norvegian	64
3.1.3.20. Familien garrantzia Norvegian	66
<b>4. Ikerketa sozialaren eragin sozial eta psikologikoak</b>	<b>68</b>

#### **Ondorioak**

#### **Bibliografia eta webgrafia**

#### **Eranskinak**

##### **Eranskina I: Galdetegia**

## **SARRERA**

Gradu Bukaerako Lan honetan Haur Hezkuntzako haurrengan eskolako jolastokiak espazio librean egotearen eragina aztertuko dut. Horretarako, jolasteko espazio ezberdinak aztertuz eta haurren jarrerak eta ematen diren egoera ezberdinetan arreta jarriz.

Lan honek hainbat alor jorratuko ditu. Alde batetik, marko juridikoa, gaur egun arte legeak zer dioen jakin ahal izateko. Bestetik, marko teorikoa, esan bezala pedagogo zein autore ezberdinen pentsamendu eta ekarpenak ezagutzeko. Gainera, marko teoriko hau zenbait zatitan banatu dut: atsedenaldirako patioa (espazioaren garrantzia), ingurumena patiorako baliabide bezala hartuta, jolastokiko materialak edo azpiegiturak, harremanak, genero ezberdintasuna eta bukatzeko familien garrantzia naturarekin kontaktuan egoteari dagokionez.

Gainera, informazio hau guztia bildu ahal izateko, Nafarroako jolastokien inguruko informazioaz gain, Berriozar herriko Mendialdea II eskolan Haur Hezkuntzako irakasleei galdetegi bat egingo diet, haien esperientziaz baliatuta eskolako jolastokia aztertzeko eta haurren ezberdintasunak, jarrerekin, etab. erantzun anitzak jasotzeko.

Azkenik, Nafarroako informazio hau Norvegiar hezkuntzarekin alderatuko dut. Izan ere, Norvegiako hezkuntzan balore ezberdinak dituzte eta beste gauza batzuei ematen diete garrantzia, adibidez, naturarekiko harreman estuari. Beraz, gure hezkuntza eta Norvegiar hezkuntza konparatuko dugu, espazio zabalei dagokienez aurretik azaldutako alor ezberdinak konparatuz.



## 1. JUSTIFIKAZIOA ETA HELBURUAK

### 1.1. Justifikazioa

Gradu Bukaerako lan hau egiteko, “generoaren eraikuntza eskolaz kanpo” gaia egokitu zait, non eskola soziologia perspektiba batetik aztertzen dudan. Ordurako, arlo honetan lan egitea aukeratu baino lehen, praktiketan hasi nintzenez, Haur Hezkuntzako nire hurrekin zerikusia duen lan bat egitea pentsatu nuen.

Ikasle hauek bere nortasuna eraikitzen ari dira, pertsonak bilakatzen ari dira Berriozarko Eskolako testuinguruan, bai ikastetxe barnean, bai kanpoan, espazio irekietan.

Horregatik, teknologiari garrantzi asko ematen dion jendarte baten parte garela kontuan izanda, guregan eragin handia duen espazioari begira egingo dut lan hau. Hau da, haurren zein helduen egunerokotasunean espazio ezberdinek eragin handia dute eta segun eta zein espazioetan gauden erosoago edo deserosoago egon gaitezke, eta hurrek ere, espazio ezberdinetan sentrazio edota sentimendu ezberdinak izaten dituzte eta hori jarreran islatzen da. Beraz, alde batetik espazio egoki baten garrantziaz hausnartuko dut.

Izan ere, nahiz eta Haur Hezkuntzakoak izan, ordu asko igarotzen dituzte gelako lau hormen artean. Horregatik, espazio itxiekin konparatuz, espazio irekien eragin positiboa behatu nahi dut. Egia da ikastetxe batzuetan jolastokira ateratzeko denbora gehiago izaten dutela, baina egia esan, nik ezagutu ditudan eskola guztiek 30 minutuko patioa dute bakarrik. Beraz, nahiz eta oso denbora gutxi izan, gelatik beste espazio guztiz ezberdin batera ateratzeari hainbeste garrantzia ikusten diodanez, espazio hauek aztertu eta jolastoki ezberdinak haurrengan izan ditzaketen eraginaz informazioa jaso nahi dut. Gainera, jolastokia alde batera utzita gaur egun espazio ireki eta naturaletan oso denbora gutxi igarotzen dutela iruditzen zaidalako aukeratu nuen gai hau.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Horregatik, jolastokia espazio bezala aztertu nahi dut, eta horrela honen kokapenaren arabera haurrengan onurak edo guztiz kontrakoa izaten dituen ikusi. Honekin esan nahi dudana da naturarekin kontaktuan egotea ezinbestekoa iruditzen zaidala, eta oinarri honetatik abiatuta, gela itxian eta espazio zabalean dauden ezberdintasunak aztertu nahi ditut. Izan ere, haurrek eskola barruan eta etxean denbora gehiegi pasa eta gero, tarte txiki honetan naturarekin kontaktuan egoteari abantailak ikusten dizkiot, baina egia da gure jendartean errutina hauek denbora galtze bezala ikusten direla batzuetan.

Beraz, zehatzago esateko, nire lana Haur Hezkuntzako haurrengan eskolako espazio itxitik kanpo egoteak eta ondo egokitutako eskolako patio batek duen eragina aztertu eta honetaz hausnartuko dut. Espazioaz gain, honetan dauden baliabideak, materialak, ematen diren harreman, jarrera edo egoera ezberdinak behatuz eta aztertuz.

Honekin lotuta, hainbat ikertzailek, pedagogo zein autorek honen inguruan ikertu dutenaren laguntzaz ikertu nahi dut gaur egun haurrentzako parkeetan garrantzia ematen zaion naturarekin duten loturari, material motei eta jarduera ezberdin posibleak ematen dituen espazioari. Zeren eta nahiz eta oraindik ere ez diogun honi interes gehiegirik jartzen, nire ustez eta aurrerago ikusiko dugun bezala, eskoletako patioek edo parkeek haurrak hezi egiten dituzte, guk pentsatzen duguna baino gehiago eta helduok konturatu gabe.

Hainbat arrazoiengatik ematen diot interesa honi. Lehenik eta behin, haur askok 3 urtetik aurrera denbora asko pasatzen dutelako ikastetxean, gelako hormen artean eta ia-ia eguzkia edo belarra ikusi gabe, eta eskolatik ateratzen direnean, haur asko etxean sartu eta oso gutxi ateratzen dira ere. Beraz, kontuan izan behar dugu haur batzuentzat denbora tarte hau kanpoan eta ingurumenean pasatzea oso aberasgarria izan daitekela.

Horregatik, nahiz eta gehienetan kanpoaldera ateratzeko atsedenaldi bakarrak minutu eskas batzuk besterik ez duen irauten, nire ustez garrantzia eman behar diegu espazio hauei, eta ondo egokitu, gela egokitzen dugun bezala, haurrengan pentsatuz.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



Beraz, gai hauen inguruan ikertzeko grina datorkit, nire ustez orain dela gutxi arte ez zaiolako honi erreparatu eta patioetan edo haurrak libreki jolasten dauden momentuetan eta gehienbat espazio ireki eta zabaletan, oso profesional gutxi ikusi diotelako orain arte esku-hartzeko edo behatzeko interesa, eta behatuz gero, ziurrena izango litzateke oso informazio esanguratsua eta ezberdina ateratzea. Haurrak patioetan jarrera ezberdinak erakusten dituztelako, gelako lau hormen artetik ateratzeko aukera bakarrenetarikoa baita haientzat.

Honekin batera, ezinbestekoa iruditzen zait pentsatzea eskolako momentu hauek izan daitezkeela zenbait umeentzako kalean edo aire librean (naturarekin kontaktuan) dagoen parke batean kideekin jolasteko aukera bakarra, familia guztiek ez dituztelako aukera edo baliabide berdinak. Horren harira, kontuan izan behar dugu Haur Hezkuntzako etapan jolasa oinarria dela, eta honen bitartez asko ikasten dutela. Beraz, jolastokiak egokitzen baditugu material egokiak erabiliz, naturarekin kontaktua duen espazioa bihurtuz, jolas ezberdinak suertatzeko aukerak emanez, etab., etapa honetan jolasa esanguratsuagoa egingo dugu, eta eskola barruan edo gelan piztu ezin diren beste interes ezberdin batzuk lortu ditzakegu.

Gainera, Haur Hezkuntzako Irakasle gradu honetan zenbait ikasgaietan, gizartean, familietan, eskoletan dauden espazioak lantzeko aukera izan dugu. Horrekin batera, espazioek jolasarekin interakzioa nabarmena dela ikusi ohi dugu. Baita ere, jokoak duen garrantzia.

Gradu Bukaerako Lan honetan, gaiaren alderdi ezberdinak, dauden teoriak zein iritziak aurkituta, gaiari buruzko nire ezaguera zabalagoa izango da. Beste aldetik, egunerokotasunean aurkitu ahal diren egoera ezberdinei buruzko informazioa esanguratsua lortzen saiatuko naiz. Prozesu hauei esker, ikertu nahi ditudan espazio sozial hauek ulertzeko eta barneratzeko erraztasun gehiago lortuko dudala uste dut.

Hau bukatuta, lan honen hurrengo zatian lehenengo momentuan esan dudan bezala nire praktiketako haurretan zentratuta, jolastokian behaketa bat egin nahi nuen. Baina Covid'19 larrialdi egoeraren ondorioz, ezin izan dut ikerketa horrela

aurrera eraman eta aldatu behar izan dut. Horregatik, lehenik eta behin ikastetxeko Haur Hezkuntzako irakasleei galdetegi bat pasatu diet, haien ikastetxeko jolastokia kontuan izanda honen inguruko eta haurren jarreraren inguruko hainbat galderekin. Bestetik, galdetegiko erantzunak kontuan harturik, gure kultura edo gizartean honi ematen diogun garrantzia eta beste leku batzuetan ematen zaiona aztertu nahi izan dut. Horretarako, esanguratsua iruditu zait Norvegiarekin konparaketa bat egitea. Beraz, esan bezala hartutako teoriarekin eta irakasleen iritzi eta ikuspuntu ezberdinekin ikerketa eta Norwegian jarraitzen duten errutina eta espazio zabalekiko maitasunarekin konparaketa egingo dut.

## **1.2. Helburuak**

Hurrengoak dira ikerketa hau egiteko oinarrizko helburuak, orokorretan eta zehatzetan banatuta:

### **HELBURU OROKORRAK:**

- Haur Hezkuntzako atsedenaldirako espazio ezberdinak ezagutzea.
- Jolastokia inguru naturalarekin lotura izatearen garrantzia aztertzea.
- Atsedenaldiran ematen diren jolas ezberdinak ezagutzea.
- Aire librean eta naturarekin kontaktuan dauden patioek dakartzaten onurak aztertzea.

### **HELBURU ZEHATZAK:**

- Espazio ezberdinetan gauzatzen diren jolas ezberdinak aztertzea.
- Espazioaren arabera ematen diren harreman ezberdinak behatzea eta aztertzea, ikasleen artean zein ikasle-irakasleen artean.
- Haurrek espazio ezberdinetan dituzten jarrerak behatzea.
- Haur Hezkuntzako umeengan espazioaren eragina aztertzea.
- Haur Hezkuntzako haurrak atsedenaldiran naturarekin duten lotura aztertzea.
- Atsedenaldiran genero ezberdintasunak ematen diren ala ez behatzea eta hauek aztertzea.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

- Galdetegi baten bitartez jolastokien inguruan hainbat irakasleren iritziak aztertzea.
- Espainiako eta Norvegiako espazio ezberdinak aztertzea.
- Espainiako eta Norvegiako espazioaren erabilpen ezberdinak aztertzea.
- Norvegiak naturari ematen dion garrantzia ulertzea eta aztertzea.

## 2. MARKO JURIDIKOA ETA MARKO TEORIKOA

### 2.1. Marko juridikoa

Profesionalek, pedagogoez, espezialistek edota irakasleek zer dioten ikusi baino lehen, garrantzitsua da gaur egun arte atera den legedia kontuan izatea. Izan ere, legediak erakutsiko digu orain arte nola izan den eta zeintzuk izan daitezkeen hobekuntzarako kontuan izan behar ditugun gauzak.

Urtez urte atzera begiratzuz gero, ikus dezakegu duela urte batzuetatik gaur egun arte ikastetxeetan aire zabaleko jolastokia izatea eta naturarekin eta ingurumenarekin harremanetan egotea pribilegio bat baino gehiago, eskubide bat dela.

XX. mendeko lege-testuetan jada aurkitu ditzakegu gai honi garrantzi ematen dizkioten aipuak. Artikulu horietan, aisialdia haurrentzat funtsezkoa dela ulertzen da, beste gauza batzuez gain, jolasa, garapen integrala eta aisialdia sustatzen baititu.

73. artikulua, kultura- eta jolas-eskubideak: "Adingabeak aisialdi-, kirol- eta kultura-jardueretan jolasteko eta parte hartzeko eskubidea izango dute, aisialdia probetxuz betetzeko eta giza garapen integralari laguntzeko, legeak ezartzen dituen murrizketa bakarrekin. Gurasoei, arduradunei edo ordezkariari dagokie lehentasunez eskubide horiek gauzatzeko aukerak ematea".

2005ean, Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioan, jolasari, atsedenari eta garapen integralari garrantzia ematen dioten bi artikulua nabarmendu ziren. Horretarako, garrantzitsua da jolas-espazioekin erantzutea eskola-jardunaldietan.

Artikulu horiek honako hauek dira:

27. artikulua: Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioa (2005, 31. or.): "Estatu alderdiek haur orok bere garapenerako egokia den bizi-maila izateko duen eskubidea aitortzen dute. Garapen fisikoa, mentala, espirituala, morala eta soziala".

31. artikulua: Haurraren Eskubideen Konbentzioa (2005): "Estatu alderdiek aitortzen dute haurrek eskubidea dutela atsedenerako eta aisialdirako, jolasteko eta beren adinari dagozkion jolas-jardueretarako, eta askatasunez parte hartzeko kulturen eta arteetan".

2008an, Andaluzian, Haur Hezkuntzako curriculumak sortu zen, eta bertan honako terminoak hauek ezarri ziren:

"Haur eskolako gune guztiak hezitzailetzat jo behar dira. Hezkuntzako profesionalek nahita planifikatu beharko dituzte eskola-esparruko leku eta espazio guztiak; beraz, planteatutako irizpide eta aukera guztiek gure barneko eta kanpoko espazioei eragin behar diete..."

"Garrantzi berezia ematen zaio kanpoko espazioari, eta horrek gero eta protagonismo handiagoa hartu beharko du gure eskoletan. Leku horren hezkuntza-potentziala, haurrek bertan egin ohi dituzten jarduerak, patioan ematen dugun denbora, ahalbidetzen duen eta indartzen duen interakzio-moduak eta abar direla eta, hazkunderako eta garapenerako toki pribilegiatuak dira haurrentzat, eta behaketarako, berriz, hezitzaileentzat".

Gainera, ingurumen hezkuntza Espainian atera dituzten Lehen Hezkuntza eta Haur Hezkuntzako legedietan atera izan da beti. Adibidez 2013an atera zuten LOMCE legea, edo honen aurrekoan ere, 2006koan, LOE.. Izan ere, LOMCE-k ez zuen Haur Hezkuntza inguruko aldaketarik egin.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

1.Kapituluko 2. artikulua Haur Hezkuntzarako helburu bezala hurrengoak ezartzen du: “Bakerako formazioa, giza eskubideekiko errespetua, elkarren arteko bizitza, gizarte kohesioa, herrien arteko kooperazioa eta elkartasuna eta izaki bizidunen eta ingurumenaren zainketa, bereziki naturaren zainketari dagokionez.”

LOE legeak Haur Hezkuntzarako ezarri zuen helburu bat inguru familiarra, naturala eta gizarte ingurua aztertzea eta esploratzea da.

## **2.2. Marko teorikoa**

Haur Hezkuntzan, beste gauza batzuen artean eguneroko oinarritzko arauak, mugak, beharrak eta errutinak ikasten diren etapa da, baina, gainera, jolasean oinarritutako etapa dela esango nuke, eta honen bitartez haurrek gauza asko ikasten dituzte, bakoitzaren interesetan oinarrituz.

Ikaskuntzak, irakaskuntzak ez bezala, etengabe eskatzen du esperientzia, bizipena. José Huerta I.-rentzat (1978), ikaskuntza "subjektuaren errendimenduan edo jokabidean gertatzen den aldaketa iraunkorra da, osorik edo zati batean esperientziak eragindakoa, guztiz kontzientetzat jo daitekeena edo osagai inkontziente esanguratsuak izan ditzakeena, ikaskuntza motorrean edo aitortu gabeko estimuluei erantzutean gertatu ohi den bezala".

Bestalde, David R. Olonek (1935) ere UNESCOk 1973an ateratako *Perspectivas aldizkarian* argitaratutako "Aprendizaje por experiencia directa y por experiencia mediatizada" dokumentuan zioen bezala ikaskuntza “prozesu horren bidez, bizitako esperientziek gure egungo eta etorkizuneko portaera aldatzen dute. Ohiturak, jarrerak, trebetasunak, ulermena, jakintza eta memoria dira ikaskuntzaren ezaugarri nagusiak”.

Beraz, aurreko definizioak kontuan hartuta, esan dezakegu ikaskuntza-prozesua gure eguneroko bizitzaren parte dela, zerbait naturala dela, eta ez duela zertan planifikatua izan behar, gure egunerokotasunaz edozein unetan ikasten baitugu, beste pertsona batzuekin hitz eginez, telebista ikusiz, irratia entzunez, jolastuz, errealitatearekin elkarrraginean arituz, kaletik ibiltzen, etab.

---

### *2.2.1. Ikaskuntza, testuingurua eta ingurumena*

Hau esanda, garrantzitsua da nabarmentzea ikaskuntza pertsonarengan ingurumenarekiko interakzioaren bidez egiten dela, hau da, inguratzen gaituen guztiarekin ikasten dugu, egunerokotasuneko edozein momentuarekin, beraz, ezinbestekoa da naturari eta haren baliabideei erreferentzia egitea eta hauekin daukagun harremanei garrantzia ematea: ura, airea, lurzorua, flora eta fauna.

Orduan, ikaskuntza eta ingurumena oso lotuta daudela esan dezakegu, ez dagoelako ikaskuntzarik ingurumenarekin harremana izan gabe, eta inguruan daukagunaren arabera (egoera, testuingurua, lekua, ...) hala edo hola modu batekoa edo bestekoa izango da gure ikaskuntza. Gauzak horrela, natura edo ingurumena baliabide didaktiko esanguratsu bat bihurtzen dela esan dezakegu, hain zuzen ere eskola aberasten duen baliabidea.

Gainera, esan daiteke Haur Hezkuntzan gehienbat, jolasaren bitartez ikasten dutela. Hau da, adin honetan (0-6) jokoa oso garrantzitsua da. Eta noski, esan dugu bezala espazioa eta ingurua hain garrantzitsua izanda, honetarako beharrezkoa da espazio egoki bat izatea, eta horretarako berariaz prestatua egotea.

Haur Hezkuntzako ikasturte bakoitzean jolasa desberdina da, eta horregatik, espazioak prestatuta egon behar du eta jolas bakoitzerako funtsezko materialak eduki behar ditu. Taldearen interesekoak diren materialak, ondo pasatzeko ez ezik zerbait indartzeko edo ebaluatzeko pentsatuta daudenak. Gainera, Haur Hezkuntzan jolasa ez da bakarrik ikasgelan ematen, baizik eta ohiko espaziotik kanpo (patio estalia, aire zabaleko patioa, frontoia, etab.) ateratzen diren jolas-orduetan ere agertzen da.

Kasu honetan, ikasgelatik kanpoko jolas-espazioan edo atsedenaldirako espazioan jarriko dugu arreta. Hau da, eskolako jolastokian, haurrak jolaserako orduan jolastera ateratzen diren jolastokian, eta jakin dezagun zergatik den garrantzitsua espazio hori haurrentzat, eta zeintzuk izango liratekeen kontuan hartu beharreko ezaugarriak.

### 2.2.2. Atsedenaldirako patioa eta bere garrantzia

Hasteko, garrantzitsua da hitz egiten ari garen kontzeptua zein den edo nola deitu behar diogun jakitea; izan ere, *patioa* esaten badugu, eraikin edo etxe bateko patioan pentsa dezakegu, eta hitz zaharkitu bati buruz hitz egiten ari garela pentsa genezake; izan ere, hiztegian "patio" hitza bilatuz gero, honako hau aurkituko dugu: "Eraikin baten barruan aurkitzen den espazioa", "Hormekin edo galeriekin itxitako espazioa, etxeetan eta beste eraikin batzuetan agerian utzi ohi dena".

Hori ikusita, eta kontuan harturik gu ez garela horrelako patioez ari, guk landuko dugun patio motaz ari diren kontzeptu gehiago egon daitezkeela pentsatzera iritsi gaitezke.

Adibidez, gaiari buruz kontsultatutako bibliografian, "Eskolako jolastokia" honako definizio honekin aurkitzen dugu: "*Jolastokia* edo jolas-patioa leku mugatu bat da, irekia edo teilatua izan daitekeena, irakaskuntza-zentro edo ikastetxe bati lotua (lehen edo bigarren mailakoa), non ikasleek eguneroko aisialdiak pasatzen dituzten, horrela klaseen artean atsedean hartuz", "Jolas-espazio horretako jarduerak desberdinak dira ikastetxe edo zentroaren arabera. Hori esanda, eta definizio horiek kontuan hartuta, hemendik aurrera jolastokia deituko diogu hitz egingo dugun espazioari, eta Haur Hezkuntzako haurrentzako jolastoki gisa aipatuko dugu.

Ikerketarekin jarraitzeko, aisialdia zer den zehaztea da hurrengo pausua. Jarret, O.-k (2002) honela definitzen du aisialdia: "Haurrentzako *aisialdia*, *eraikinetik kanpo*" (p.2). Bestalde, Pérez, L. eta Collazos, T. (2007) autoreek honako hau diote: "Aisia denbora-tarte bat da, non ikasleek egiten dituzten jarduerak beren gustukoak eta borondatezkoak diren, eta honek arreta merezi du Institutuko maisuen aldetik (...)" (9. or.). Gainera, Aguilera E.-k (2010) honako hau dio: "(...) Haur guztiek, aisialdirako espazio batean aske sentitzen direnean, beren jokabidea modu espontaneoan eta errealean adierazten dute (...)" (3. or.).

Adibide hauetan ikus dezakegun bezala, atsedenaldia eskolen ordutegitik aparte badago ere, esan genezake jolasa ikasgelako denboran sartzen dela, nahiz eta bizi garen gizartean, eta esango nuke arrazoirik gabe, nolabaiteko beldurra edo

segurtasun eza dagoen espazio horiekiko, eta horregatik kentzen zaie askatasun hori gure hurrei.

Jarret eta Waite-Stupianskyren ustez (2009), *aisialdia eskubide* bat da, eta ez pribilegio bat. Nabarmendu dutenez, "Haur bati aisialdia zigor gisa kentzea haur bati bere bazkaria kentzea bezala da, eta bidegabea ez ezik, alferrikakoa ere bada eta".

Baina oso bestelakoa da gaur egungo errealitatea batzuen iritziz. Hainbat ikerketek egiaztatzen dute espazio horietan garatutako jolasa gero eta murriztagoa dela, eta hurrek ez dutela ia aukerarik aire zabalean jolasteko. Garrantzitsua da jakitea haur bat erlazionatzen edo elkarreragiten duenean, inguruneak mezuak bidaltzen dizkigula etengabe eta jarrerak baldintzatzen dituela. Adibidez, hurrek ez dute berdin jokatzeko gelan edo jolastokian, eta jolastokian eta frontoi baten barruan (euria egiten duenean) ezta ere. Gainera, interesgarria da haurren jarrerak alderatzea erabat egituratutako patio baten eta inolako jarduerarik edo estimulurik prestatu gabe askatasunez jolasteko aukera ematen dien patio baten artean.

Gainera, kanpoko espazioa elementu garrantzitsua da haur-eskoletan, sozializaziorako eta indibidualizaziorako tresna gisa balio baitu; izan ere, sozializazioaren bidez, haurrak bizi diren gizarte-taldean sartzen dira eta giza talde hori ulertzen laguntzen die. Horregatik, erraza da patioetan haurrak taldekideekin zein beste batzuekin elkartzea.

Ikastetxe baten kanpoaldeko espazioei buruz ari garenean, "airea hartzea", "tentsioak askatzea", etenaldi bat egitea eta abar bezalako esamoldeak entzun ditzakegu, patioak edo kanpoko espazioak hori baino gehiago ez balira bezala.

Baina Penny Ritscherrek zioen bezala, "espazio huts handi batek asaldura portaerak eragin ditzake, errepikakorrak, nekatuak. Aldiz, espazio artikulatu eta anitz batek portaera adimendunak gonbidatzen ditu: esplorazioak, aurkikuntzak, asmoak, topaketak, kolaborazioak, ekimenak, proiektuak, eraikuntzak...".

*Eskola baten kanpoko espazioa* edo jolastokia ikastetxeen aurkezpen-gutunetako bat da, haien hezkuntza-proiektuarena. Eskolen hezkuntza proiektuan, eskola



egiteko eta ulertzeko modua ikus dezakegu. Horregatik, horrek eskaintzen dituen espazioak eta baliabideak ispilu bat dira, non filosofia, balioak eta ikasteko eta irakasteko moduak islatzen diren.

Haurrentzat ondo diseinatutako eskola batek haren ikuspegi orokorra izan behar du, eraikin integratu bat izan behar du, ingurune horretan, landaretzak askatasunez irudikatzeko, esploratzeko, asmatzeko, jolasteko, topatzeko eta jarduteko gonbitea egin behar du. Geratzeko edo lasai egoteko gonbitea egiten duen lekua ere izan behar du, bankuetan esertzekoa, haur eta helduen arteko kontenplazioa eta topaketa ahalbidetzen duena.

Leku horretan, haurrek libreki eta modu autonomoan jardun ahal izango dute inguruneak eskaintzen dizkien proposamenekin. Ekitaldi libre hori aprobetxatuz, adibidez, ebaluazioko metodoetako bat edo Haur Hezkuntzako irakasleen lan garrantzitsuenetako bat behaketa da.

Denbora-tarte horrek, oso laburra izan arren, aukera ematen digu garrantzitsuak izan daitezkeen xehetasun txikiak behatzeko eta horiei erreparatzeko (haur bakoitza nola erlazionatzen den eta norekin, zer arazo sor daitezke, non eta zer egiten dagoen gustura, etab).

Hori esanda, "behaketarekin" esaten dugunean zer esan nahi dugun jakin behar dugu. Alfredo Hoyuelosen arabera, "Behaketa sistematikoki ikustea eta datuak biltzea da, ikusten duguna interpretatu ahal izateko, ezezagunean sakondu ahal izateko" (Hoyuelos, A. 2020).

Behaketaren bidez eta informazio guztia behaketa-orri batean jasoz, behatzen ditugun haurrek egiten dituzten datu errealak lortuko ditugu, eta ohartuko gara aisialdian haurrek asko ikasten dutela sortzen diren egoera desberdinei, burutzen dituzten jarduera desberdinei espazio ezberdinei esker.

Azken finean, nahiz eta helduak ez garen konturatzen, ondo egokitutako espazio irekiari eta baliabide egokiei esker, haurrei aukera ematen zaie zer egin nahi duten, nola eta norekin egin nahi duten (arau edo muga batzuen barruan, noski), eta askatasunean erabakitzeaz gain, erabakiak hartzen eta gatazkak konpontzen

ikasten dute, edo espazio itxietan beste mota bateko egoeretan gertatzen ez diren egoeretatik ateratzen.

Beraz, lehen aipatu bezala jolastokietan kontuan hartu beharreko puntu garrantzitsuetako bat zein espaziotan egiten den da. Hau da, jolasaz gain, jolastokiko patioa aprobetxatzeko denbora pixka bat izateak duen garrantziaz ohartu behar gara, eta horrek dakarren garrantziaz gain, jakin behar dugu espazioak interakzioa errazten duela, eta hau espazioaren araberakoa dela, hau da, modu batera edo bestera erreakziona dezakegula, eta, jakina, harremanak, jolasa eta baita okupatzaileen gogo-aldarteak ere desberdinak izango direla jolastokia nola dagoen, non dagoen, nortzuk dauden eta nola dagoen kontuan hartuta.

Bizi garen gizartean oraindik garrantzi handirik ematen ez zaion arren, errealitatea zera da: "Guk espazioa eraikitzen dugu, eta hark eratzen gaitu gu; bizi garen espazioen emaitza gara". (Heras Montoya, L. 1997).

Puntu honetan, garrantzitsua da eraikuntza sozialaren aitzindariak izan ziren Berger, Peter eta Luckman, Thomas autoreak aipatzea. Eguneroko soziologiaren aita diren, Bergerrek eta Luckmann soziologoek, "Errealitatearen eraikuntza soziala" tesia garatu zuten izen bereko bere liburuan, 1966ean lehen aldiz argitaratu zenean. Ideia honetan, gizarte-elkarreraginen eguneroko egoerak deskribatzen dituzte, non gizabanakoek errealitatea eraikitzeke erabiltzen dituzten oinarriak azaltzen diren. Modu berean errealitateak, eguneroko jardueren bidez, gizabanako bakoitza eraikitzen du, esperientzia berezien bidez.

Espazio bat egokia izan dadin (haur hezkuntzako haurrentzat, kasu honetan bezala), arkitektura, ekipamendua eta material didaktikoa hartu behar dira kontuan. Izan ere, elementu horien erabilera egokiaren bidez erraztu edo zaildu egin daiteke zentro edo profesional berberak proposatzen dituzten helburuak, edukiak, jarduerak, balioak ... lortzea (Gairín Sallán, 1995).

Bestalde, garrantzitsua da ondo antolatutako espazio batek ezaugarri batzuk dituela jakitea, eta, Maria. L. Casallerrey-ren aburuz (2000), hiru dira.

- Alde batetik, hurrek erabiliko duten espazioa eta jolasa, beraientzat pentsatuta egon behar du.
- Gainera, estimulatzailea, eskuragarria, malgua eta funtzionala izan behar du.
- Eta azkenik, zentzumenentzat estetikoa edo atsegina izan behar du.

Hiru ezaugarri horietan sakonago pentsatuz, lehen esan bezala, garrantzitsua da hurrek erabiltzen dituzten espazioak haientzat prestatuak egotea, haien adina, ezaugarriak edo premiak kontuan hartuta, espazioa ahalik eta eraginkorra izan dadin; izan ere, espazioaren arabera, modu batera edo bestera erreakzionatuko dugu, edo gauza bat edo bestea ikasiko dugu. Horregatik, ikasleentzako espazioek pentsatuta eta haientzako material egokiarekin egon behar dute, eta jolas desberdinak garatzeko aukera eman behar dute, funtzionala izan behar du.

Gainera, estimulatzailea, irisgarria eta abar izan behar du, eta hori ere kontuan hartu behar dugu, haurrentzako espazioak motibatzailea eta dibertigarria izan behar baitu haientzat, gustura jolas daitezen.

Bukatzeko, azken ezaugarria da espazioak zentzumenentzat estetikoa eta atsegina izan behar duela. Alderdi hori garrantzitsua da, gune asko ez baitaude haur hezkuntzako haurrentzat prestatuak, ez da erakargarria eta honek motibazioa galtzea ekar dezake. Gainera, ikusteko polita edo atsegina izateaz gain, garrantzitsua da zarata handia, trafikoa eta abar dituen leku batean kokatuta ez egotea. Zarata hauek desatseginak izan daitezkelako eta ez dute kontzentratzera laguntzen. Bestalde, trafiko handia dagoen lekuak ez daude naturarekin kontaktuan, normalean guztiz kontrakoa den espazioetan daude kokatuak eta kutsadura handiagoa izaten dute. Beraz, hainbat dira kontuan izan behar ditugun ezaugarriak.

Penny Ritscherrek (lehenago aipatua) Haur Hezkuntzako Espazioari buruzko Jardunaldietan (2002) zioen bezala: "Eskolako kanpoko espazioak hezkuntza-baliabideak dira potentzian. Besteak beste, ikastetxearen eta lurraldearen, sozialaren eta naturalaren arteko harremanetarako leku pribilegiatuak dira".

Kontuan izan behar dugu jolastokian estimulu desberdin asko daudela; alde batetik, etxean edo ikasgelan ematen ez diren aukerak ematen ditu, hala nola korrika egin, salto egin, jolastu, etab., eta bestetik, haurrei aukera ematen die ingurune naturaleko elementuekin harreman zuzena izateko (Guardia eta Vidal, 2008). Gainera, beren adineko heldu eta hurrekin harremanak izateko aukera ematen die, horregatik esan dezakegu espazioa oso hezkuntza-baliabide aberasgarria dela.

Bestalde, Piagetek zioen bezala, eskoletako kanpoko espazioek jokabide motorea ahalbidetzen duten espazioak izan behar dute, hau da, akzio-esku-hartze guneak izan behar dute, eta horrek gure ikasleak hobeto ezagutzeko aukera ematen digu. Adin horietan, ikaskuntzak osagai psikomotor handia du (mugitzea, sentitzea, manipulatzeta ...), horrela errealitatea asimilatzen baita eta garapen psikomotorra ahalbidetzen baita. Ondorioz, espazioak horretarako ondo prestatuta egon behar du, eta elementu egokiak izan behar ditu hurrek beren gorputzaren aire zabaleko mugimenduaz giro afektibo egoki batean goza dezaten bermatzeko.

Honen guztiaren ondoren, ohartzen gara jolastokia adin horietan gauza desberdinak ikasteko eta garatzeko bitarteko bat dela. Bizipen biziak eta oso desberdinak eskaintzen dizkie, haurren intereseak izan daitezkeenak. Horietatik abiatuta, haurrak gauzak galdetzera eramango ditu, eta ikerketa bultzatuko du dakitenetik hasita, orain deskubritzera ausartzen eta lortzen duten arte. Horrela, ikaskuntza oso esanguratsuak lortzen dituzten arte.

### *2.2.3. El patio como recurso para el contacto con el medio ambiente*

Muchos pueden pensar que dar importancia a que la Educación Infantil esté relacionada con el medio ambiente o con la naturaleza es algo nuevo, actual. Pero la realidad es que autores o pedagogos de hace siglos ya habían realizado aprendizajes sobre el potencial del medio natural. Con posterioridad, a partir del s. XIX, formará parte del ideario pedagógico del movimiento de la Escuela Activa<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Escuela Activa: Nuevo modelo educativo nacido en el siglo XIX como forma alternativa de entender la educación frente a la escuela tradicional.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

---

Para empezar, debemos saber que la importancia por un aprendizaje en contacto con el medio ambiente viene siendo importante desde otras épocas pasadas hasta el día de hoy. Uno de los cambios que supondrá un giro radical en la enseñanza es la consideración del juego como recurso didáctico en el aula. A partir de este cambio, algunos pedagogos y profesionales subrayan desde hace siglos la importancia del entorno como factor educativo.

Podemos destacar, por ejemplo, a Juan Amos Comenio, nacido en el año 1592 y fallecido en el 1670, considerado como padre de la pedagogía, definió la educación como el arte de germinar las semillas interiores, las cuales se desarrollan con las experiencias, por lo que pensaba que la educación es importante para el desarrollo de las personas.

Su método pedagógico tenía como base los procesos naturales del aprendizaje. Así como la inducción, la observación, los sentidos y la razón. Es decir, su metodología se basaba en sacar conclusiones a través de la observación, razonando y experimentando, utilizando los sentidos y las experiencias propias.

Al mismo tiempo, defendía el conocimiento a partes iguales para los hombres y las mujeres. Además, para él eran imprescindibles la motivación y la alegría de los alumnos, y creía que para que se diese el aprendizaje era imprescindible enseñar a través de las cosas.

Comenio también centró la educación en el medio ambiente. Sostenía que “la idea universal del arte de aprender y enseñar todas las cosas, no debemos ni podemos tomarle de otra parte que no sea de la enseñanza de la naturaleza”. Recursos tan simples como el agua, el aire, la flora, etc. ofrecen conocimientos a base de observar y explorar, favorecen la comprensión de la vida. Además, también es un medio social que nos permite entender cualquier sociedad y los elementos que conforman esta.

En el siglo XVIII, el influyente autor suizo Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) resaltó la necesidad de educar a los niños y niñas en contacto con el medio

---

ambiente, ya que este le ayudará a conocer y comprender cómo funciona, y a la vez le da la libertad en su aprendizaje para desarrollar sus sentidos.

También es de resaltar en este autor la importancia que le daba a la curiosidad de la infancia, a las sensaciones que nos transmite la naturaleza, teniendo en cuenta que hoy en día es indispensable en el proceso de formación de cualquier ser humano y que todo lo que aprendemos lo aprendemos mediante esto. Además, le daba importancia también a la interacción de las personas con los elementos de su alrededor para su desarrollo integral, ya que aprenden en la medida en la que se tiene contacto con el mundo real y con sus propias experiencias.

“Haced que vuestro alumno dedique atención a los fenómenos de la naturaleza, y pronto despertaréis su curiosidad, pero para alimentarla no os deis prisa a satisfacerla. Poned a su alcance las cuestiones y dejad que las resuelva. Que no sepa algo porque se lo habéis dicho, sino porque lo haya comprendido él mismo; que invente la ciencia y no que la aprenda”.

A finales del mismo siglo, otro de los grandes pedagogos, Henrich Pestalozzi (1746-1827), centraba la educación en el conocimiento mediante la utilización del medio ambiente. Destacó la idea de que la mejor manera para conseguir el desarrollo integral en los niños y niñas era a través de la educación, en la que es imprescindible la familia.

Además, creía que dejar a los niños y niñas hacer las cosas solos es la forma que tienen de aprender. Pestalozzi practicaba tareas en el huerto y hilaba algodón (Velásquez, 2005), mientras les enseñaba a leer y a escribir.

Ovide Decroly (1871-1932) también (promotor de la observación de la naturaleza) decía: "la educación debe ser natural, en la vida, y centrarse en las necesidades primordiales del hombre de todos los tiempos y de todos los países, debe ser individualizada y adaptada a las capacidades de cada uno" (Besse, 1989). Según el, la escuela debería encontrarse en todo sitio donde haya naturaleza, donde haya vida y trabajo para hacer.

---

Además, para Decroly el medio ambiente no era solo lo natural, sino también los factores y elementos sociales y culturales. Es decir, considera que el medio ambiente era una triple realidad: por un lado el medio no viviente, es decir, los elementos. Por otro lado el medio viviente, con lo que se refiere a las plantas y los animales, y por último el medio humano, que es la familia, la escuela, la sociedad, etc.

También le daba mucha importancia al medio rural, viendolo como un sitio educativo favorable para el desarrollo y las necesidades del niño. Y por supuesto para ello, consideraba importante relacionar la escuela con el medio natural y las condiciones de vida. Ovide Decroly criticaba la educación urbana si estaba alejada de la naturaleza, según el, los niños y niñas pueden aprender mucho con el simple hecho de mirar la naturaleza (el cielo, las flores, etc.).

“El medio ambiente rural más natural ofrecía oportunidades para la manifestación de las necesidades fundamentales: los museos, los cines, las comitivas, los escaparates (...), no reemplazan el grandioso espectáculo de la naturaleza, la metamorfosis prestigiosa de ésta en diversas estaciones, la contemplación diaria de las mudanzas del cielo, del campo y de los bosques; la constatación directa de la consecuencia del calor, del frío, del viento y de los aguaceros”.

Otros precursores del comienzo del siglo XX fueron Montessori y Freinet, quienes impulsaron el estudio entorno a la escuela.

Maria Montessori (1870-1952) decía que la mejor educación se realiza en contacto con la realidad, defendía que la educación consiste en guiar a los niños y niñas hacia el desarrollo de la vida humana en el ambiente que le rodea adaptando el ambiente educativo a las posibilidades de los niños y niñas. Y por otra parte, según ella, el aprendizaje en el medio natural proporciona ventajas en el crecimiento y el desarrollo de los niños y niñas, por eso ella puso en práctica el cultivo de plantas o el cuidado de animales con los más pequeños. Además, introdujo en su metodología ejercicios de la vida práctica como el cultivo de plantas y el cuidado de los animales domésticos.

Célestin Freinet (1896-1966) por su parte, daba importancia a que la escuela estuviese ubicada en un amplio contexto de actividad humana, por ejemplo localizándose en el pueblo o en la ciudad.

Otro promotor como Loris Malaguzzi (1929-1994) defendía que en el ámbito educativo debía ofrecerse un modelo de escuela que esté en contacto con la naturaleza, que lleven a cabo metodologías que consideren a los niños y niñas sujetos activos en su aprendizaje, libres para experimentar e investigar. Desde muy pequeños los niños muestran gran curiosidad por la naturaleza y por observar y manipular estando en contacto con esta, ya que estas actividades les resulta muy motivadoras y la motivación favorece el aprendizaje, sin ninguna duda.

Visto que estas creencias no son solo de hoy en día, es importante ser consciente de que la naturaleza nos ofrece diferentes estímulos, y el contacto con esta hace que los niños y niñas que se encuentren en un espacio abierto obtengan una sensación de independencia, con capacidad de moverse libremente y de observar todos los procesos que ocurren (Rius, 2013).

#### *2.2.3.1. Medio ambiente y salud*

Muchos indicios nos muestran que el contacto con la naturaleza es imprescindible para una vida saludable y para el desarrollo de toda persona. Según Freire, H. (2011) las actividades realizadas al aire libre, por ejemplo, reducen el riesgo de padecer enfermedades mentales, aumentan la sensación de bienestar y la autoestima.

Debemos de tener en cuenta que los niños tienen cada vez menos oportunidades de estar en contacto con la naturaleza. De hecho, podríamos decir que la mayoría de ellos dan preferencia a los juegos electrónicos y a través de estos, logicamente, no es fácil acceder a los espacios naturales. Estas experiencias sin contacto con el medio ambiente se le llama “trastorno de déficit de naturaleza”.

La privación de estas experiencias tiene consecuencias muy negativas para la salud de los niños y niñas, ya que más allá de los beneficios para la salud de las que hablamos, también ayuda en el equilibrio emocional y las capacidades



---

intelectuales. Los que tienen oportunidad de jugar al aire libre en cambio, en la calle o en el campo potencian la energía, la imaginación, y por tanto son más autónomos e independientes, y obtendrán así herramientas para resolver los conflictos o las diferentes situaciones que vivan. Asimismo, obtendrán habilidades sociales y motrices que podrán utilizar para llevar a cabo diferentes juegos (trepar, subir rampas, caerse, levantarse, etc.). Sabiendo todo esto, podríamos decir que con la ayuda de la naturaleza desarrollan muchas habilidades de una forma mucho más fácil y de forma natural.

#### *2.2.3.2. Escuela y contexto natural*

Por todas las razones citadas anteriormente es conveniente crear patios de recreo en entornos naturales, donde se aprenda en contacto con la naturaleza. Dicho esto, es importante que no solo los niños y niñas estén en contacto con la naturaleza de forma espontánea, sino que si los profesionales aprovechamos las oportunidades y conseguimos el contacto en contexto educativo, convertiríamos los espacios naturales en un gran recurso pedagógico para educar y a hacer también que los niños y niñas aprendan a discriminar, categorizar y ordenar la información, a establecer vínculos afectivos con la naturaleza y los seres vivos y a desarrollar sentimientos de respeto y protección del medio ambiente (Rius, 2013).

Con esto queremos decir, que no es imprescindible que el centro educativo esté situado en un sitio en contacto con la naturaleza, puede estar en el medio urbano, lo que es importante es saber aprovechar lo poco que podemos hacer, saber aprovechar los recursos que nos ofrece el entorno y trasladárselo a los escolares.

En los colegios tenemos oportunidad de llevar esto a cabo ya que contamos con espacios abiertos, en los que se puede aprovechar para trabajar con los niños todo lo mencionado. El patio nos ofrece diferentes oportunidades de aprendizaje que la mayoría de las veces infravaloramos. Además, a través de este aprendizaje los niños recibirán contenidos sobre el respeto a la naturaleza, ya que hasta ahora aunque reciban este tipo de contenidos a través de libros o ordenadores, no es un aprendizaje real ya que no es vivencial, no lo descubren por sí solos y estos

contenidos son más fáciles de olvidar. La naturaleza y los espacios abiertos de las escuelas ofrece una experiencia sensorial completa ya que se pueden desarrollar los cinco sentidos (se puede tocar, oler, ver, oír e incluso probar), experiencias difíciles de obtener dentro del aula.

Por eso, teniendo en cuenta el beneficio del contacto con la naturaleza o el estar al aire libre, son los patios de recreo, y donde y cómo se encuentran estos espacios. Algunos patios de recreo se encuentran dentro de la escuela, por lo tanto no están siquiera al aire libre y no dan la oportunidad de desconectar con el centro o con las clases, y sin embargo otros, como en este caso el centro en el que voy a hacer la observación, está fuera del edificio, al aire libre y con materiales hechos de madera reciclada y que permiten realizar diferentes actividades.

Por otro lado, como hemos podido ver anteriormente en el marco jurídico, los patios estimulan el desarrollo de habilidades físicas, sociales y pueden ser la oportunidad para los niños y niñas con necesidades educativas especiales. Ya que hoy en día cada vez le damos más importancia a la educación inclusiva<sup>2</sup>.

Sin embargo, para lograr la inclusión, es importante tener en cuenta todo el centro educativo, y por eso también el espacio de recreo, siendo este una gran oportunidad para que los niños y niñas desarrollen las habilidades sociales y disfruten del juego con sus iguales.

#### *2.2.3.3. Recreo e inclusividad*

Teniendo en cuenta a estos niños y niñas, es importante conocer El proyecto de Patios Divertidos, que empezó a implementarse en el año 2016. Este proyecto nace como herramienta para la inclusión escolar, mediante el cual el patio de recreo cobra sentido para este alumnado con NEAE<sup>3</sup>, haciéndoles partícipes junto con el resto del alumnado. Se trata de un programa a través del cual los niños y

---

<sup>2</sup> Educación inclusiva: Modelo pedagógico para facilitar el aprendizaje de todos y todas las estudiantes, con el que se busca atender las necesidades específicas de apoyo educativo del alumnado y especialmente de aquellos vulnerables a la exclusión social.

<sup>3</sup> NEAE: Necesidades Específicas de Apoyo Educativo.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

---

niñas en general, siendo cual sea su condición, aprenden a jugar juntos, a respetar la diversidad y a disfrutar del juego compartido (Lagar, 2015).

Con este proyecto trabajan de manera flexible, pudiendo diseñarse y adaptarse según las necesidades y preferencias, tomando en consideración la edad, el nivel académico y la capacidad cognitiva. Asimismo, al planificar las intervenciones se tienen en cuenta los gustos de los niños y niñas a los que más les cuesta participar con el objetivo de motivarlos o quitar los miedos o fobias que puedan tener por algo en particular o por alguna situación de angustia, estrés o información relevante.

Además de los niños con NEAE, hay que tener en cuenta que el patio de recreo de los centros escolares, como hemos dicho, es para muchos niños y niñas en general la única oportunidad de jugar fuera de casa o de un espacio cerrado y de vincularse con la naturaleza. Exceptuando el tiempo que pasan en el patio de recreo (en algunos colegios es más pero en algunos no pasa de media hora), en muchas ocasiones, los niños no tienen oportunidad de moverse por espacios con árboles, charcos, sin asfalto, etc., y siendo así, no podemos pedirles que desarrollen actitudes positivas hacia el medio ambiente o que se interesen por el cuidado de la naturaleza.

Además, muchas veces ni siquiera los patios de recreo dan esta oportunidad, ya que hoy en día estos también están hechos solo de asfalto, con materiales no reciclados, muy estructurados y sin ninguna opción a desarrollar estas actitudes o diferentes juegos. Es decir, es improbable que los niños y niñas tengan experiencias positivas en patios que parecen aparcamientos más que lugares de juego y relaciones sociales.

Por otra parte, es importante pensar que los patios de recreo, parques o jardines infantiles, etc. son diseñados por personas adultas, y por eso, muchas veces limita las posibilidades de juego de los pequeños. Además, los centros educativos por norma general, son zonas pavimentadas y estructuras rígidas que limitan la capacidad de expresión de los niños y las niñas.

Por esto, es necesario que las personas implicadas en la educación de los pequeños, cambien de pensamiento y se centren en proponer nuevas alternativas para los espacios exteriores de los centros educativos, puesto que es mucho más que un lugar de recreo (permite desarrollar sus potencialidades, ampliar la capacidad de interacción con los otros niños y niñas, con otros adultos, etc. Así apuntaba Carme Cols (2007): "Los espacios exteriores de la escuela son recursos educativos en potencia. Entre otras cosas son lugares privilegiados de contacto entre el centro educativo y el territorio, el social y el natural".

El patio de recreo, sobre todo para los niños y niñas de Educación Infantil, debería ser la parte de la escuela destinada a la experimentación, la aventura y a los descubrimientos gozosos que tan poco valoramos hoy en día y tan beneficiosos son para estos niños. Por esta razón es aconsejable reconstruir ambientalmente el espacio escolar, y sobre todo el exterior o el patio de recreo, para convertir la escuela en un lugar más verde.

Aida Herreros Ara por su parte, en el cuaderno de actividades en torno al patio escolar publicado por la Junta de Castilla y León al que llamó *Hagamos ambiental nuestro patio*, señala que "hay una relación directa entre el diseño de los patios y el comportamiento de estos y en la vida diaria de los niños y niñas. Estos reciben sin darse cuenta mensajes a través del mantenimiento de los patio y las características del entorno".

Por otro lado, esta autora, continua reflexionando sobre esta temática en *Educación Hoy* (1998) las conclusiones sacadas de un estudio realizado durante 3 años en algunos colegios de Inglaterra y Gales sobre los patios de recreo y entre otras, destaca algunas conclusiones. Por un lado, cree que el suelo de cemento es asociado con un juego agresivo y en lugares peligrosos, y además, estéticamente suele ser feo y aburrido. Al contrario, la hierba y el espacio verde se asocia con el espacio agradable, amable y diverso.

#### 2.2.3.4. *Haur eskola gaur egun: bi azterketen iritziak*

Hautzaroarekin konprometitutako hezitzaile gutxiengo baten lanari esker, haurren esperientzien erabilerei buruzko bi txosten argitaratu eta zabaldu ziren, non eskolako patioen funtzioa eta esanahia aztertzen zuten (bata eskoziarra eta bestea katalana). Azterlan horietatik ateratako ondorio batzuk honako hauek dira:

Lehenik eta behin, *cava efektua* deiturikoa, hau da, gela itxian ordu luzez eserita eta nahi gabe isiltasunez egondako denbora guztian gordetako energia zurrustaka ateratzen denean. Honen ondorioz, eskolako jolastokian une kaotikoak, oihuak, borrokak, etab. gertatzen dira.

Bestalde, *fultbolean jolasteko pistak erdigunean* egon ohi dira. Eta azkenik, ohitura faltagatik batzuetan haur batzuk galduta sentitzen dira aire zabaleko espazio handietan, eta nahiago dute gelatik ez irtetzea eta gela barruan geratzea.

Esperientzia horietako batzuk naturak eragindako gabeziagatik gertatzen dira. Hau da, gaur egungo haurrak ez daude ohituta aire zabalean edo naturan bete-betean egotera, eskoletan egoteko joera dagoelako, eta liburu edo pantaila baten aurrean ikasteari garrantzia ematen zaiolako, ikasgela barrutik mugitu gabe. Horregatik, jolastokiak eraldatzea aukera paregabea da eskolak birnaturalizatzeko. Hau da, orain arte orain dela urte asko bezala dauden jolastokiak aldatzea, adibidez zementua areagatik aldatuz, elementu naturalak gehituz, haurrentzako jarduera anitzekin egokituz, zuhaitzak, zona berdeak gehituz, etab. Izan ere, hala balitz, gaur egungo haur eta nerabeei eragiten dien defizit horrekin amaituko genuke, eta, aldi berean, ingurune naturalen onurak baliatuko genituzke haurren garapenerako eta ikaskuntzarako.

Aldaketa hori ematen ez bada, garrantzitsua da jakitea gabezia hori nahasmendu eta gaitz fisikoen eta neuro-garapenaren arrazoietakoa bat izan litekeela (Freire, H. 2011).

Heike Freire adituak hautzaroan eta berrikuntza pedagogikoan (Nafarroako Eskola Kontseiluak argitaratutako "Educación y espacio 2018" aldizkarian agertzen dena) egindako ikerketa batean argi ikusten dira espazio berdeak haurrentzat

dituen abantailak. Adibidez, elkarren artean harreman hobeak dituztela, gatazka gutxiago daudela, elkarrekiko laguntza agertzen dela, istripu larri gutxiago dituztela, gizentasun gutxiago dagoela, miopia gutxiago, alergia eta arnasteko arazo gutxiago, eta abar).

Freireren arabera, inongo espazio artifizialek ezin du eskaini mundu naturalak ematen diguna. Eta haurrei naturan libreki jolasten uzten badiegu, ikusi ahal izango dugu gure eboluzioaren historiako etapa ezberdinetatik pasatzen direla haien kabuz, adibidez zuhaitzetara igotzea, fruituak biltzea, etab. Gainera, urarekin eta lurrarekin jolastea, babeslekuak eraikitzea, sua egitea, ... gustatzen zaie, modu errealean edo sinbolikoan.

Anna Serra antropologoak ikusi du Haur Hezkuntzako zenbait gelatan eta Lehen Hezkuntzako lehen mailetan haurren %30 batek ez duela jolastokira atera nahi, ez dakitelako zer egin eta balduta sentitzen direlako. Jolas sena galtzen ari da, ahaztu egiten dugulako gizakiak aire zabalean garatzeko duen behar hori; ez gaude ohituta, eta, horregatik, gela barruan seguruago sentitzen gara. Anna Serraren arabera, naturarekiko harremana garrantzitsua da adin guztietan, baina are gehiago bizitzako lehen 20 urteetan, gure organismoa heldugabea delako eta, beraz, ingurunearen eraginarekiko sentikorragoa delako ere.

Azterketa horiek berretsi egiten dute, halaber, naturarekin kontaktua izateak haurrentzat dituen onurak. Lehen aipatutako onurei lotuta, gehitu ditzakegun beste batzuk dira:

- Gaitasun psikomotorra eta adimen espaziala areagotzen du
- Antsietatea eta estresa murrizten du
- Autokontrola eta arazoei aurre egiteko gaitasuna areagotzen laguntzen du
- Funtzio kognitiboak bultzatzen ditu (arreta, kontzentrazioa, memoria, etab.)
- Sormena garatzen laguntzen du
- Gizarte-harremanak eta bat-bateko jokoa sustatzen du

Era berean, lehen *aipatutako jolastokien birnaturalizazioaren* helburua hau izango da: hezkuntza-sistema kulturalki eraldatzea eta hezkuntza biofobikotik<sup>4</sup> hezkuntza biofiliko<sup>5</sup> batera igarotzea, lurrarekiko maitasuna eta kontzientzia ekologikoa ardatz hartuta.

Jolastokia espazio natural batean eta naturarekin harremanetan badago, ezagutzarekiko maitasuna, gauza berriak esperimentatzeko, ikasteko gustua eta ingurumenarekiko eta gure planetaren zaintzarekiko jakin-mina lortuko dugu. Hori esanda, natura jolastokietan berriz sartzeari gakoia izan daiteke hurrengan ikasteko eta esperimentatzeko interesa pizteko, hurrei gaur egun hezkuntza-eremuan natura-ingurunearekiko galtzen ari den grina eta motibazioa berreskuratzen laguntzeko.

Mintzagai dugun hori berriz sartzeari prozesu motela da, komunitate osoa ohitu egin behar da, aldaketarako beldurrak askatu behar ditu, gaitasunak eskuratu behar ditu, eta abar. Gainera, maisuek laguntzeko trebetasunak ere garatu behar dituzte, ez baita gauza bera behaketa edo laguntza gela itxi batean eta jolastokiko espazio ireki batean (seguruenik ikasle gehiago egongo dira, motibazio gehiago, eta, beraz, korrika egingo dute, salto egingo dute, etab.), ez daudelako ohituta.

Ulertzekoa da aire librean ematen den hezkuntza inpresio kaotikoagoa izatea, barnealdeko espazioetan ematen dena aldiz, ordenatuagoa, baina jakin behar dugu errealagoa dela, ez dela hain simulatua, eta gainera biziagoa da eta haur txikientzat beharrezkoa; izan ere, adin horietan, hain denbora luzean espazio itxi batean egotea, korrika egin, jolastu eta abar egin ezinik, nekatu eta agobiatu egin daitezke, eta, jakina, eskola barruan ez dugu lortuko kanpoan lortu ahal izango ditugun onura asko (lehen aipatu ditugunak bezala).

---

<sup>4</sup> Hezkuntza biofobikoa: gizartearen existentziarako beharrezkoa den ingurumen naturalaren mantenimendua hondatzen duten jardueren bidez hezteak.

<sup>5</sup> Hezkuntza biofilikoa: ingurumena maitatzean eta hura zaintzean oinarritutako hezkuntza (Bizitza eta biziaren maite).

#### 2.2.4. Jolastokietako azpiegiturak

Gaur egun, gero eta garrantzi handiagoa ematen diegu jolastoki baten azpiegiturei; izan ere, patioaren kalitatea bermatzen digute, patioak zein diren eta nolakoak diren kontuan hartuta. Izan ere, jolaserako zein elementu daude txikientzat, edo esertzeko bankuak edo enborrak, paperontziak, iturriak eta, batez ere, haurrak jarduera desberdinak egiteko balio duten espazioak eta elementuak dauden.

Hori esanda, esango nuke garrantzitsua dela jolastokia eremu desberdinekin, mugekin, materialekin eta egiturekin, etab. diseinatzea. Baliagarria da hainbat interesgune erakargarri izatea, haurrak berez bana daitezen eta guztiak leku berean egon ez daitezen, interesatzen zaizkien gauza gutxi badaude, guztiak egoten direlako interesgarrien iruditzen zaien lekuan.

Jolastoki denak ezberdinak dira, bakoitzak bere tamaina eta ezaugarriak ditu. Gainera, ikasle kopurua eta hauen adina kontuan izan behar den zerbait da ere. Hala ere, ikertu dute patio guztiek hobetzeko alderdi komunak dituztela. Adibidez hurrengo hauek:

Hasteko, jolasen arabera jolastokien banaketa. Izan ere, nahiz eta orain ikastetxe batzuk futbola eta pilota beharrezkoa duten jolasak debekatzen hasi diren, hauek okupatzen duten espazioa oso handia izaten da, eta beste jolasetarako oso espazio gutxi uzten dute.

Bestalde, intimitaterako espazio falta da aldatu beharreko beste alor bat. Ikasleak esertzeko, hitz egiteko edo lasai egoteko eta motrizitate gutxi eskatzen duten jarduerak egiteko aukera oso txikia izaten da espazio hauetan, eta kontziente izan behar dugu ikasle guztiek ez dutela jolastokia irauten duen denbora osoa korrika egiten pasatzen, edo lasai egotea gustatzen zaiela, edota egunaren arabera dituzten sentimendu eta emozioak ez direla berdinak, etab. Beraz, hurrei batzuetan ezer ez egiteko aukera ere ematea ondo legoke.

Aldatzeko beste gauza bat jolastokietako kolore falta da. Jolastoki ia guztiak patroiz berez moztuta daudela esan daiteke, nahiz eta gaur egun ikusten gero eta gehiago bestelako jolastoki batzuk ikusten ditugun. Jolastoki gehienek zementua, harresiak, ... lehenesten dituzte, eta garrantzitsua da espazioa abegikorra izatea, gustura Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



sentitzeko (haurrek zein helduok behar dugu hau). Honekin lotuta, landaredia izan behar dugu kontuan. Hau da, gure patioek, nahiz eta gune natural batean ez egon, zuhaitzak landareak, loreak izatea komenigarria da. Gainera, landaredi honek itzalezko espazioak sortzeko aukera ematen digu, hezkuntza funtzio bat lortzeko aukera.

Jolastoki hezitzaile bat lortu nahi badugu, non haurrek disfrutatzen duten, harremantzen diren, gustura ikasten duten, etab. Jolasteko aukera anitzak eman behar dizkiegu, espazioan zona ezberdinak sortuz, haiek momentu oro libre izateko zertan jolastu nahi duten erabakitzeko. Horretarako, eskaini behar dizkiegu jolastera, imaginatzera gonbidatzen duten elementuak, testura ezberdinak dituzten zonak adibidez, motrizitaterako espazioak, naturak emandako elementu ezberdinak, etab.

Azken finean, jolastokiak haurren beharretara egokituak egon behar dira, mugitzeko, esploratzeko, jolasteko, komunikatzeko, afektibitaterako beharrari.

Izan ere, jolastokien erabilera egoki batek haurrentzako giro aberasgarri bat lortzen lagunduko digu, eta honekin lotuta, jolastokian ematen diren hauen arteko harremanak sortzen lagunduko du ere.

Hau guztia esanda, María Castro Colmenerok "el espacio natural en la Educación Infantil: un lugar lleno de posibilidades" (Castro Colmenero, M., 2017) izeneko agirian, Psikologia eta Hezkuntzako Azterlan eta Ikerketen Aldizkarian argitaratutakoa, jolasgune egoki batzuk zein izango litzatekeen (adibidez) aipatzen eta azaltzen du, eta horiei eman beharko genieke garrantzia:

Lehenik eta behin, *hondar eta ur eremu bat*, non egun eguzkitsuak zein euritsuak aprobetxa daitezkeen. Eremu horretan elementu naturalak manipulatzeko jarduerak egingo dira, eta aldaketak behatu eta aztertuko dira, meteorologiaren arabera, adibidez. Materialak erabili ahal izango dira, hala nola harriak, makilak ... eta birziklatutako zenbait material, hala nola botilak, isurkariak, lapikoak ... Halaber, eremu horretan altuera desberdinetako zuhaitz-enborrak jar ditzakegu,

haurra orekarekin jolastera edo, nahiago izanez gero, atsedean hartzera gonbidatzen dutenak.

Jolastoki batean egon beharko lukeen beste guneetako bat *jolas sinbolikoaren gunea* da. Inguru horretan egurrezko etxolak jar daitezke, adin horretan garrantzitsuak diren irudikapen mentalak lagunduko dituztenak. Jolas horiekin sormena eta haurren arteko harremana sustatzen da. Joko mota honek joko askerako aukera ematen du, erabilitako materialek hainbat erabilgarritasun izan baititzakete.

Bestalde, elementu naturalak, libururen bat, etab. jartzeko *atsedenleku bat gehitu* daiteke, eta erlaxazioa landu ahal izango da bertan; norbere buruarekin topo egiteko aukera emango da, eta entzuten eta isilik egoten ikasiko dute, autonomia eta autoestimua garatuko dituzte aldi berean.

Gainera, zirkuituaren eta patioaren eremuak egongo dira; horietan, zabuak edo txirristak, kulunkak, uztaiak, sokak, etab. egon daitezke, eta horietan garatu ahal izango dira motrizitate lodia, garapen kognitiboa, esplorazio eta forma fisikoa, garapen soziala eta espaziala, eta abar.

#### 2.2.5. Harremanak jolastokian

Haurrak ingurumenarekin eta aire librean pixka bat gehiago erlazionatzeari garrantzia ematen hasi garen unea iritsita, patioaren kontzeptua atzean utzi beharko genuke, tentsio askatzeko leku gisa besterik gabe, eta espazio sozializatzaile gisa pentsatzen hasi beharko genuke, non sormen-jarduerak eta irudimenezko jarduerak garatzen diren, baita arazoak konpontzen ikasteko espazio gisa ere, non egoera edo gertakari desberdinak esperimentatzen diren.

Ikasle askok ikastetxean pasatzen dute egunaren zatirik handiena, askotan bakarrik eta espazio itxietan, eta askotan interesatzen ez zaizkien jolas pasiboak egiten. Horregatik, kontuan izan behar dugu haientzat jolastokia dela egunero lagunekin jolasteko, aire zabalean egoteko eta familia ez den beste jende batekin harremanak izateko espazio bakarra.

Hezkuntza Ministerioa 1977. urtean hasi zen ikastetxeak hobetzeko gomendioak ematen, eta aisialdirako patioei dagokienez, eskasa da aurki dezakegun informazioa. Hala ere, badirudi lotura zuzena dagoela haurren portaeraren eta patio desberdinen artean.

Lehen esan bezala, ikasleek eguneko zati bat patioetan pasatzen dute (nahiz eta askotan gehiago izan zitekeen). Horregatik, kontuan izan behar dugu patioetako bizikidetza garrantzitsua dela, beren nortasuna eta bizitza soziala osatzen lagunduko dien lekua baita. Gainera, egiaztatuta dago haurrek aisialdiak irauten duen denboran ez direla hain zainduta edo behatuta sentitzen, eta, horren ondorioz, ikastetxeko beste leku batzuetan sortzen ez diren gatazkak azaleratzen direla, beste lekuetan irakasleek edo haien presentzia hutsak jarrera hauek eragozten dituztelako. Ondorioz, egia da gauzekiko edo gainerako lankideekiko zaintza edo errespetu faltak jolastokietan sortu ohi direla, askatasun handiagoz sentitzen baitira.

Kontuan izan behar dugu ere kanpoko espazioak aukera gehiago ematen dituela, halaber, klase baten barruan bizi ezin diren beste esperientzia mota batzuk izateko, hala nola lokatzarekin, putzuekin, intsektuekin eta abarrekin jolasteko. Horregatik, patioa adin horietako haurrekin erabili beharreko espazio garrantzitsua da, beste leku batean ere posible ez diren aukera asko eskaintzen baitizkigu, material, gertaera eta egoera anitzen bitartez mundua ulertzen eta hauen inguruko galderak egiten laguntzen diena.

Bestalde, adin horietan "ni" aren garapena ematen da eta loturak ezartzen dira sozializazioaren bidez. Horregatik, kanpoko espazioek erraztu egin behar dute taldeak sortzea, errespetua eta elkarlana beste kide batzuekin, bai adin berekoak, bai helduekin; izan ere, espazio horiek aukera eman behar dute helduengandik edo erreferenteengandik gertu edo urrun egotea aukeratzeko, eta talde handietan, txikietan edo bakarrik ere jokatu ahal izateko, ikasleak hala nahiago badu. 3 urterekin haurrak egozentrismoaren<sup>6</sup> fasean daudela ere ulertu behar dugu.

---

<sup>6</sup> Egozentrismoa: taldekidearen ikuspuntuan jartzeko ezintasuna bezala ulertzen dugun fasea, eta pertzepzio guztiak markatuko dituen.

Horregatik, ingurunearen ezagutza, hasieran, afektiboa eta intelektuala izango da, eta geroago arrazionala izatera pasako da, norberarengandik urrundu eta besteeikiko sozializazioa gertatzen den heinean. Ondorioz, askotan bakarrik jolasteko nahia izango dute, eta pixkanaka-pixkanaka espazio horien bitartez egoera jakin batzuk ulertzen joango dira.

Jolastokietan ikertu daitekeen beste gauza garrantzitsu bat ikasle eta irakasleen arteko harremanak dira. Izan ere, irakasle eta ikasleen arteko konfiantza ezinbestekoa da, eta Haur Hezkuntzan, are gehiago. Haur Hezkuntzako haurrak oraindik moldatzen daude eskolan eta familiatik urruntzen diren lehenengo momentuak dira hauek. Horregatik, irakasleen eta ikasleen arteko interakzioa ezinbestekoa da haurren garapenerako.

Zabalak (2007) ikaslearen eta irakaslearen arteko afektu-harremanaren garrantziaren alde egiten du, horri esker, ikasleek konfiantza sentitzen dutelako erratzeko, zuzenduak izateko eta ikasteko; izan ere, harreman horiek ikasleari segurtasuna eskuratzen eta bere buruaren sentimendu positiboa eratzen laguntzen dio.

Horregatik, patioetan ere garrantzitsua da irakasle-ikasle lotura hori, ezinbestekoa baita hurrek aire zabalean jolasteko eta esploratzeko seguru sentitzea. Eta irakaslearen segurtasuna eta kontaktu bisuala beharrezkoa bada, hurrek ingurunean zehar libreago esperimintatzeko eta ikasteko gaitasuna sentituko dutelako horrela.

#### *2.2.6. Genero ezberdintasunak jolastokian*

Esan bezala, jolastokia espazio sozializatzailerik da, eta bertan dauden pertsonen artean egoera desberdin asko gertatzen dira. Horregatik, azterketa garrantzitsu bat da gizonen eta emakumeen artean genero-diferentziagatik soilik gertatzen den harreman ezberdinarena. Izan ere, jolastokian, eskolako espazio garrantzitsu gisa, ezinbestekoa da horrelako jarrerak edo desberdintasunak finkatzea edo aztertzea.

Ikerketa askok erakusten dute gizon eta emakumeek portaera desberdinak dituztela, eta testuinguru batzuetan genero krisia edo sexista deitzen zaio honi.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Kasu honetan, neska-mutilen arteko portaerak generoaren arabera baloratzen dira, eta jakin nahi da portaera desberdinak eginez espazioa ere modu desberdinean erabiltzen duten ala ez.

Daphne Spain soziologoak (1992) emakumeen bereizketa espazialaren eta posizio sozialaren arteko harremana aztertu zuen, hainbat gizarte aurre-industrialetan eta industrialetan egindako analisisien bidez. Haren arabera, historian zehar kultura guztietan ezberdintasunak banaketa espazial geografiko eta arkitektonikoaren ondorioz gertatu dira (70eko hamarkadan, unibertsitateko ikasketak egiteko edo espazio publiko batzuetan sartzeko debekua), eta horrek indartu egin du emakumeak gizonarekiko duen beheko estatusa.

Monica Cevedio (2004) espazioen banaketa lanen banaketa sexualaren ondorio datozela defendatzen du (espazio publikoa eta produktiboa gizonarentzat eta espazio pribatua eta erreproduktiboa emakumearentzat izaten den bezala normalean).

Bestalde, jakin behar dugu, bi generoen arteko desberdintasunez ari garenean, genero bakoitzerako jokabide motor bereizien esleipen nabarmenez ari garela, eta horietan bi genero horietako batentzat indartutako jokabideen kopuru bat ikus dezakegula.

Kontuan izan behar dugu jokabide irizpide horiek aldatuz doazela denboraren poderioz, eta ez direla berdinak gizarte edo kultura guztietan. Azken urteotan (aldaketa sozialekin eta irekitasun ideologikoarekin), sexuaren kontzepzio ez-diskriminatzaile baterantz egin da aurrera. Garcia eta Asinsen arabera (1994, 2. or.):

"XX. mendearen bigarren erdia emakumeek erosi duten aldia da. Ordura arte gizonezkoek baino ez zituzten eremu eta jardueretan presentzia. Egin behar izan zuten bideari eta gainditu behar izan zituzten oztopoei begirada labur bat eginez gero, uler dezakegu zergatik dauden gaur egun izaera sexista nabarmeneko jokabide, jarrera eta balorazio asko, emakumeen unibertsoan eragin handia izan duten aldaketa handiak gorabehera".

Baina, noski, gizarte berean hazten diren pertsona guztiek ez ditugu lurralde ikaskuntza berdina izaten. Hala ere, normalean mutiko txikiak gizon bihurtzeko elkartzen ditugu, gizonen nagusitasuna babesteko; neskatoak, berriz, horiei laguntzen dieten emakume bihurtzeko hezten ditugu. Mutikoak, oro har, menderatzaile izateko heziak dira, abenturazale izatera eta ingurunea deskubritu nahi izatera animatzen ditugu. Neskatoak itxaroteko hezten dira, espazio-mugak onartzeko. Espazio bat okupatzeko heziak dira, baina ez kontrolatzeko (Weisman, 1994).

Lehen esan dugun bezala, espazioak eragina du gure ekintzetan; beraz, jolastokiak eta generoa aztertzen ari garenez, interesgarria da jakitea lotura dagoela espazioen diseinuaren, generoaren eraikuntza sozialaren eta sexuaren arabera bereizitako espazio-hezkuntzaren artean, eta lotura hori eskoletako jolastokietan ikus daiteke, non rol sozialak eta kulturalak erreproduzitzen diren. Horregatik, jolastokia eskoletan dauden genero-desberdintasunen puntu beltz gisa har daiteke. Jolastokia ikasteko, jolasteko eta eskolako bizikidetzarako espazio gisa hartuta.

Profesionalen eguneroko behaketak erakusten du hirigintza- edo hezkuntza-eremu jakin batzuek, duela hamarkada batzuetatik hona aldatu gabe jarraitzen dutenak eta jokabide estereotipatueta gonbidatzen dituztenak, ez dutela berdintasuna errazten. Adibidez, diseinu-irizpideak urtetik urtera aldatzen ez dituzten jolastokiak aurki ditzakegu, eta horrek portaerak ez aldatzea ekar dezake, nahiz eta gizarte bezala generoen arteko desberdintasunen gaian asko aurreratu dugula uste dugun.

Sinestea kosta egiten zaigun arren, errealitatea da espazio bat ere ez dela neutroa, gizarte baten balioen irudikapen fisikoa da, haiek eraiki, kudeatu eta bertan bizi baitira. Halaber, espazioetan botere eta bazterketa harremanak gertatzen dira. Gizarte patriarkal batean bizi gara, beraz, espazioek kultura baten eraikuntza sexuala dute, sexu bati besteari baino pribilegio gehiago ematen dizkietenak, gizon eta emakumeen arteko estatus ezberdintasunak indartzen dituzten praktikak sortuz (Weisman 1994, McDowell, 2000).

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Haurrei eta Haur Hezkuntzari dagokionez, kontuan izan behar dugu adin horietan egindako kontaktuak jokabide moldagarriak direla, malguak, eta estereotipoetatik urrun daudela. Pomerlearen arabera (1992), portaeren desberdintasun sexuala sehaskatik moldatzen da. Horrekin batera, kontuan izan behar dugu gaur egun haurren garapenari buruz ditugun helburuak ez datozela bat garai batean izan zirenekin, eta, horregatik, aldatu egin behar direla hainbat alderditan.

Esandakoa berresteko, eskola-espazioei (ikasgelak, aisialdirako guneak, etab.) erreparatu beharko genieke, horietan askotan espazioaren banaketa desberdina ikus baitaiteke, non, zalantzarik gabe, gehienetan gizonei egiten dien mesede. Era berean, gaur egun ikastetxe asko jolastokira ateratzeko orduan futbolari buruzko arauak aldatzen ari diren arren (kirol hau eta baloi bat behar duen edozein joko debekatuz), urteak dira futbol-zelaiak espazioaren ehuneko handi bat hartzen dutela, eta gainerako eremuak neskatoentzat murriztuta geratzen direla. Horrelakoetan, begi-bistako aldea nabaria da.

#### *2.2.7. Familien garrantzia*

Ikastetxe guztietan familien parte-hartzea eskolan garrantzitsua den zerbitzu bat da. APA, AMPA, APYMA izenak jasotzen dutenak, lekuaren arabera.

Elkarte hauen existentzia eskoletan familien eta eskolaren arteko harremanak errazteko sortu zen. Gainera, eskola eta gizarte ingurumenaren lotura ahalbidetzen du ere. Izan ere, hezkuntza zentroak jendarte baten nukleoa edo erdigunea izateko jaioak dira, eta hau eskola osatzen duten familiei esker izaten da horrela askotan.

Gauzak horrela, familien garrantzia ezinbestekoa dela bermatu dezakegu. Ez bakarrik eskolari orokorrean dagokionez, baizik eta kasu honetan Haur Hezkuntzako gela bakoitzean, zehazki. Kasu batzuetan asteko protagonista egiten da eta familiak gelan sartzen dira, eta beste hainbat jarduera elkarrekin egitea abantailak ekartzen ditu.

Gainera, profesionalak eta familien arteko kontaktua ezinbestekoa da, haurrek zer egiten duten jakiteko eta hauek laguntzeko, haiekin hitz egiteko, zer moduz dauden jakiteko, etab.

Beraz, familian garrantzia ikusita, kasu hauetan ere alderdi horri erreparatu behar diogu, eta familiek ere haurrekin naturarekin kontaktuan egotea eta ingurumenari garrantzia ematea garrantzitsua da. Azken finean, ingurumen-hezkuntza garatzen laguntzea.

Ingurumen-hezkuntza honela definitzen da: prozesu iraunkorra da, non gizabanakoek inguruneaz jabetzen diren eta egungo eta etorkizuneko ingurumen-arazoak konpontzeko gaitasuna ematen dizkieten ezagutzak, balioak eta determinazioa ikasten dituzten.

Autore batzuek adierazi dute gutxienezkoa dela familiak ingurumen-hezkuntzari dagokionez izan behar duten esku-hartzea, eta eskolek eta familiek partekatu egin beharko luketela ingurunearen defentsan elkarrekin parte hartzeko erantzukizuna, izan ere, funtsezkoak dira gizaki ororen bizitzarako.

Haurrentzat familiaren eta irakaslearen eragina garrantzitsua da, eta emaitzak lor daitezke bi hauek elkarlanean arituz, hala nola kontzientziaztean, portaera baliotsuak garatzen, naturak ematen dizkigun elementuak aprobetxatzen, eta abar. Horregatik, ezinbestekoa da familiak animatzea eskolaren parte sentitzera, komunitatearen barruan sentitzera.

Ingurumen-hezkuntzaren erronka, oraintxe bertan, gizartearen eta bere inguruaren arteko harremana sustatzea da, egungo eta etorkizuneko belaunaldiak harremanetan egon daitezen eta gizartea zaintzeko jarrerak izan ditzaten.

Aurretik aztertutako guztiarekin, pentsa dezakegu ingurumen-hezkuntza eskolan aurkeztu beharreko zerbait dela. Eta noski, horiosatzen duen komunitatean, non familiak sartzen diren, azken horiek lan ona egin baitezakete egunerokoan ezartzen diren eguneroko eta berehalako harremanen bidez. Horregatik, parte-hartzea sustatzeari eta metodo berriak bilatzeari dagokionez zeregin garrantzitsua duen eskolarekin batera, familiek aurrera eraman dezaketen zeregina ere garrantzitsua da, aldaketarako borondatea sortuz eta ingurumenaren aldeko apustua eginez.



Ingurumen-hezkuntzak hainbat alderdi barne hartzen ditu, hala nola birziklatzea, kontsumo arduratsua, naturaren ezagutza, errespetua, etab. Alderdi horiek egokiak izan daitezke haurrekin lantzeko, eta gainera, gure ereduarekin irakasteko, jakina, gure ekintzen bidez ikasten baitugu. Gainera, familiek kontuan izan behar dute adin horietako haurrentzat funtsezkoa dela naturarekin harremanetan egotea; izan ere, gero eta digitalizatuagoa dagoen mundu batean bizi gara, eta garrantzia itzuli behar diegu espazio hauei.

Familia asko eskolatik ateratzerakoan etxera joaten dira berehala, “denbora galdu barik”. Pertsona askorentzat gaur egun esperientzia hau denbora galtzea delako, eta ez direlako konturatzen ondo pasatze hutsatik aparte, haurrek asko ikasten dutela, beste haur batzuekin harremantzen direla eta gainera, pertsona guztientzat osasungarria dela. Beste batzuk aldiz, parkeetara joaten dira edo eskolako jolastokian bertan geratzen dira, haurrak jolasteko eta espazioaz eta denboraz probesteko. Horregatik, esan dezakegu familiek ere paper garrantzitsua dutela honetan, eta familiek naturarekin kontaktuan egoteari garrantzia ikusten badiote, errazagoa izan daitekela.

Egia da, batzuk naturarekin kontaktua izatea abantaila bezala ikusten dutela eta espazio hauek probesten dituztela, edo beste batzuk mendian edo zibilizazio gutxi duten lekuetan bizi direla, baina beste kasu batzuetan ordea, ez da horrela izaten.

Kontuan izan behar dugu ere, espazio zabalean egoten direnean familia batzuk beldurra edo segurtasun-eza sentitzen dutela. Arazo hau gure esku dagoen bitartean beharbada, esan ahal diegu haien haurren gaitasunetan konfiantza jarri behar dutela, haurrek konfiantza hau nabaritzen dutelako eta haien buruan konfiantza izateko ere balio zaielako.

Beraz, profesionalek eta familiek konfiantza izatea seme-alaben trebetasunetan ezinbestekoa da (izan ere, helduok konfiantza badugu, gauza bera transmitituko diegu eurei, eta haien gogoia eta gaitasunak handitzeaz gain, egiten dutenarekiko motibazioa eta afektua areagotzea lortuko dugu), segurtasun aktiboa eraikitzeko, modu espontaneoan eta naturalean ikasteko, emozioak eta energia baimentzeko, gatazkak kudeatzeko eta haiekin harremanetan egoteko. Honekin lotuta, jarrera

batzuetarako konfiantza transmititzeaz gain eta beldurrak kentzeaz gain, naturarekiko maitasuna transmitituko diegu, haurrek ikusten dutena ikasten dutelako, eta behin baino gehiagotan egoten badira parkeetan, patioetan edo naturarekin kontaktuan azken finean, ohitura hartuko dute eta lasaitasuna transmitituko die ohitura honek.

### **3. ALDE PRAKTIKOA**

Aurretik aipatu bezala, GBL honen helburua, lehenik eta behin, praktika garaian nirekin zeuden haurren behaketa bat garatzea zen. COVID'19 emergentzia garaia dela eta, ahal izan den neurrian, moldaketa batzuk egin ditut, gai interesgarri honetan sakonduz, informazio esanguratsu eta baliagarria lortzeko. Erabaki hau ez da nirea bakarrik izan. Atal praktikoa birmoldatze lanean, bai Berriozarko Mendialdea II Eskolako Haur Hezkuntzako irakasleak zein NUPeko tutorearekin eztabaidatu eta adostu ditut planteamenduak, jarraipen egoki bat eman ahal izateko atal teorikoari.

#### **3.1. Haur Hezkuntzako jolastokiei buruzko ikerketa**

Ikerketa hau egiten hasi nintzenean, nire ideia praktiketako Haur Hezkuntza lehenengo mailako haurrei behaketa bat egitea zen, honen bitartez jasotako informazioa aztertzeko eta lehenago bildutako teoriarekin alderatzeko, baina esan bezala COVID'19 larrialdi egoera iristean, eskolak itxi zituzten eta ezin izan dut nire praktika aurrera eraman.

Horregatik, azkenean haur hauen tutore eta irakasleei galdetegi bat egitea erabaki dut. Beraz, Nafarroako Berriozar herriko Mendialdea II Ikastetxe Publikoko Haur Hezkuntzako irakasle talde bati egin diot galdetegia.

##### *3.1.1. Testuingurua*

Berriozar herria Nafarroa erdialdeko udalerri bat da, Iruñeko merindadeko Iruñerria eskualdekkoa. Herri honek 9.625 biztanle ditu.

CP Mendialdea II Eskualdeko Eskola Publikoa 1976. ikasturtean eraiki zuten, eta 2016an 40 urte egin zituen. Sortu eta handik urte batzuetara D ereduan haur batzuk izena ematen hasi ziren, eta 2011-2012. ikasturtean Mendialdea Ila eredu linguistikoaren arabera bi ikastetxe ezberdinetan banatu zen: Mendialdea I eta Mendialdea II.

Nire praktikak ikastetxe euskaldunean egin ditut (Mendialdea IIan). Bertan, Haur Hezkuntzako maila bakoitzean bi gela daude, Lehen Hezkuntzako lehenengo eta bigarren zikloetako mailetan beste bi gela eta hirugarren zikloko mailetan hiru gela.

Lehen esan dudan bezala, Mendialdea II eskualdeko ikastetxe publikoa da eta Berriozarren kokatuta dago. Ikastetxe honek biltzen dituen ikasleak Berriozar, Berriobeiti, Xulapain, Iza Zendeako herri batzuk eta gertu dauden beste zenbait herrietatik datoz, nahiz eta gehiengoa Berriozarkoa izan.

Eskola honek euskara eta euskal kultura du ardatz, eta beraz, D ereduko eskola publikoa da. 3 urtetatik 12 urtera arteko haurrak jasotzen ditu, eta eskualdean dagoenez, beste eskualde zein Iruñeko haurrak etortzen dira ere.

### *3.1.2. Galdetegia*

Lehenengo momentutik, Haur Hezkuntzako 11 irakasleei pasatu diet galdetegia, horretarako zuzendaritzan eta irakasle guztiei baimena eskatuz. Azkenean, 8 irakaslek bakarrik erantzun dute galdetegia, beraz hauek emandako erantzunekin geratu naiz.

Egia esanda, irakasle talde handi bati egin niezaiokeen, baina talde zehatz bati egitea nahiago izan dut, gehiago sakondu ahal izateko.

Galdetegi honetan, hainbat alor jorratu nahi izan ditut. Lehenik eta behin, irakasleen datu pertsonalak eskatu ditut, balorazioa egiteko orduan informazioa zehatzagoa izateko eta konparaketa handiagorako aukera emateko.

Nire lanak ikerketan jorratutako gai ezberdinei lotuta zati ezberdinez osatuta dagoenez, galdetegian ere hainbat zati ezberdindu ditut:

- Ikastetxeko jolastokia
- Sozializazio-harremanetarako aukerak
- Jolastokiko materialak
- Generoaren eraikuntza
- Irakasleei zuzendutako beste galdera-sorta txikia (familiekin harremana, gomendioak, etab.)

Hurrengo argazkietan nik egindako galdetegiaren zati batzuk ikus daitezke, kontuan izanda galdetegi osoa eranskinean txertatua dagoela (Eranskina I).



**HAUR HEZKUNTZAKO HAURRENTZAT ATSEDENALDIRAKO ESPAZIOEN GARRANTZIA AZTERTZEKO GALDETEGIA.**

Nire GBL-an eskoletako patioak espazio bezala hartuta, hauen onurak aztertuko ditut. Izan ere, espazio ibxien garaian gaude. Horregatik, kanpoan eta naturarekin kontaktuan dauden patioen eragin positiboa aztertu nahi dut.

Horretarako, Berriozarko Mendiak 2 ikastetxe publikoko (edo zure eskolako) Haur Hezkuntzarako kanpoko patioan oinarritu naiz eta hain zuzen ere, 3 urteko haurren behaketa lana egingo dut, patioan zein gelan. Beraz, galdetegi hau haur hauen tutoreei zuzenduta dago.

Galdetegi honek bi atal ditu. Alde batetik, patioa edo espazio hauen inguruan, eta bestetik tutoreentzat beste galdera sorta txiki bat.

**IKASTETXEKO PATIOA**  
Hurrengo galdera hauek ikastetxeko atsedenaldirako espazioari buruzkoak dira.

8. Ikastetxeko HH-ko patio kontuan izanda, 3-6 urte bitarteko haurrak lasaitasunez jolasten dutela uste duzu? Baloratu lasaitasuna 1etik 5era.

	1	2	3	4	5	
Deseroso	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Lasaitasun osoz

9. Ikastetxeko HH-ko patioa kontuan izanda, 3-6 urte bitarteko haurrak jolas ezberdinak gauzatzeko aukera dutela uste duzu? Baloratu 1etik 5era

	1	2	3	4	5	
Oso aukera gutxi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Aukera asko

18. Zure gelako haurrak behatzen dituzunean, zein motatako jolasak ikusten dituzu?

☐ Alde batetik bestera korrika egiten dute

☐ Jolas simbolikoa

☐ Naturak ematen dizkigun elementuekin jolasten dute

☐ Irakasleen ondoan daude bakarrik

☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

19. 30 minutuko patioa nahikoa dela uste duzu?

☐ Bai, nahikoa da.

☐ Ez, patioa luzatzea komeni zale.

☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

33. Mendiak 2 ikastetxeko HH-ko patioan generoaren araberako ezberdintasunak ikusten dituzu? Adibidez?

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

34. Neskak eta mutilak jolas ezberdinak gauzatzen dituzte normalean?

	1	2	3	4	5	
Orokorrean bai, neskak alde batetik eta mutilak bestetik.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Ez, orokorrean guztiak elkarrekin.

35. Patioan orokorrean, neskek "nesken jolasetan" ibiltzen dira?

	1	2	3	4	5	
Inoiz ez	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Beti

### Irudia 1. Irakasleentzat prestatutako galdetegia

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

### 3.1.2.1. Jolastokiei buruz irakaslegoari galdezka

Lanaren zati honetan, Haur Hezkuntzako jolastokien inguruan aurretik jasotako informazioa kontuan harturik, irakasle hauei galdetegian agertzen diren galderak erantzutea eskatu zaie. Beraz, hau aztertzen hasiko gara. Osotara Haur Hezkuntzako 8 irakaslek bete dute galdetegia, batzuk tutoreak eta beste batzuk aldiz, laguntzaileak direnak. Guztiak emakumeak dira, 29- 59 urte bitartekoak. Hauek guztien artean, batez besteko lan esperientzia 12 urtekoa dela kalkulatu dut, kontuan izanik irakasle batzuk nahiko gazteak direla eta kasu honetan bat erretiratzear dagoela.

Bestetik, irakasle hauen artean hiruk seme-alabak dituzte, eta ikasgelako haur kopurua 17- 22 haur bitartekoa da. Hauen artean, bik adierazi dute behar bereziko haurren bat duela gelan.

	A	C	D	E	B	H
1	Marca temporal	2. Irakaslearen adina	3. Generoa	4. Zenbat urte daramatzazu Haur Hezkuntzan lan egiten?	6. Haur kopurua ikasgelan	7. Hezkuntza Premia Bereziak dituen haurrik daukazu gelan?
2	3/04/2020 13:17:08		24 Emakumea		1	18 Bai
3	3/04/2020 14:18:40		41 Emakumea		13	17 Logopeda kasu bat.
4	3/04/2020 15:11:58		48 Emakumea		20	18 Ez
5	3/04/2020 15:33:40		31 Emakumea		2	22 Ez
6	3/04/2020 16:31:44		59 Emakumea		25	22 Ez
7	4/04/2020 15:37:50		42 Emakumea		11	21 Ez
8	4/04/2020 18:05:09		29 Emakumea		5	0 a
9	6/04/2020 11:00:05		44 Emakumea		22	18 Ez
10	6/04/2020 18:02:29		35 Emakumea		13	20 EZ
11						
12						
13						

## Irudia 2. Galdetegiaren erantzun pertsonalak

### 3.1.2.2. Helburuen berrikuspena

Lan honen hasieran helburu batzuk nituen, baina orain multzo horretako batzuk aldatu dira, lehenengo momentutik egin nahi nuen ikerketa burutu ezin izan dudalako. Izan ere, oraingo ikerketa galdetegi baten bitartez egin dudanez, helburuak irakasleekin lotuta egongo dira, hau da, nik proposatutakoa helduek nola ikusten duten aztertzearen ingurukoak izango dira helburu gehienak.

Horregatik, hurrengoak dira berritutako helburuak, orokorretan eta zehatzetan banatuta:

---

#### HELBURU OROKORRAK:

- Irakasleen iritzien laguntzaz, jolastokiaren alderdi ezberdinak aztertzea: espazioa, naturarekin kontaktua, harremanak, materialak eta genero ezberdintasunak.
- Haur Hezkuntzako umeengan espazioaren eragina aztertzea.
- Jolastokia inguru naturalarekin lotura izatearen garrantzia aztertzea.
- Galdetegi baten bitartez jolastokiaren inguruan hainbat irakasleren iritzi ezberdinak aztertzea.

#### HELBURU ZEHATZAK:

- Irakasleen iritzien laguntzaz, haurren jarrera eta jolas ezberdinak aztertzea.
- Irakasleen iritzien laguntzaz, espazio ezberdinetan gauzatzen diren jolas ezberdinak aztertzea.
- Espazioaren arabera, ikasleen artean ematen diren harreman ezberdinei buruz informazioa eskuratzea eta aztertzea.
- Ikasle-irakasleen artean, espazio egoera ezberdinak direla eta, nolako harremanak garatzen diren ezagutzea.
- Haur Hezkuntzako haurrak atsedenaldira naturarekin duten lotura aztertzea.
- Aire librean eta naturarekin kontaktuan dauden patioek dakartzaten onurak ikustea.
- Atsedenaldira genero ezberdintasunak ematen diren ala ez behatzea eta hauek aztertzea.
- Espainiako eta Norvegiako espazio ezberdinak alderatzea.
- Espainiako eta Norvegiako espazioaren erabilpen ezberdinak aztertzea.
- Norvegiak naturari ematen dion garrantzia ulertzea eta laburbiltzea.

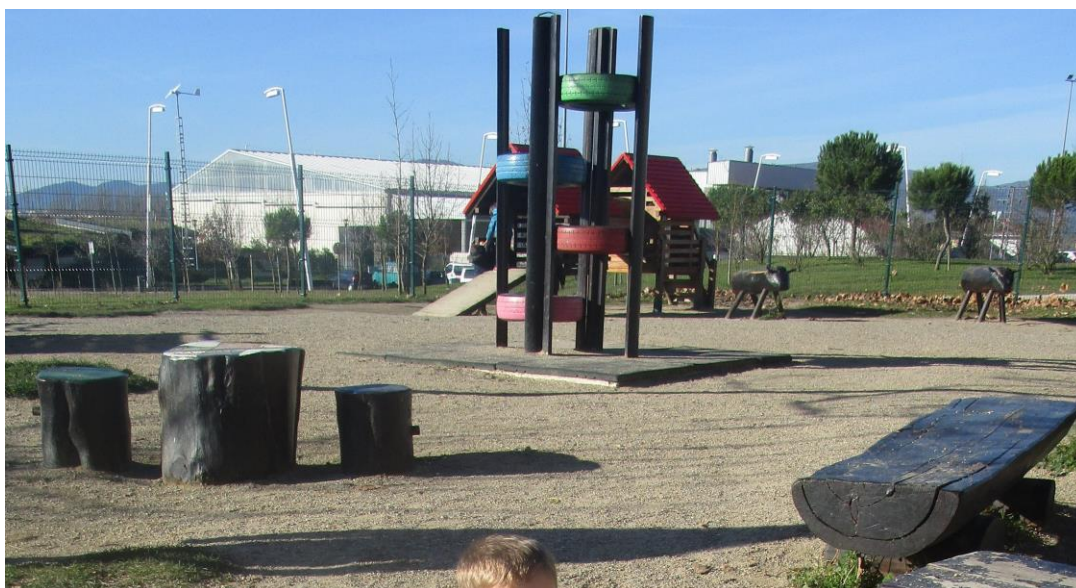
### 3.1.2.3. *Emaizen azterketa*

#### 3.1.2.3.1. *Berriozarreko Mendialdea II eskolako jolastokia*

8 irakasleek erantzundako galdetegitik nahiko informazio interesgarria atera dezakegu. Hasteko, kontuan izan behar dugu argazkietako jolastokiaz ari garela.



**Irudia 3.** Mendialdea II eskolako jolastokia



**Irudia 4.** Mendialdea II eskolako jolastokia

### 3.1.2.3.2. *Espazio lasaigarria*

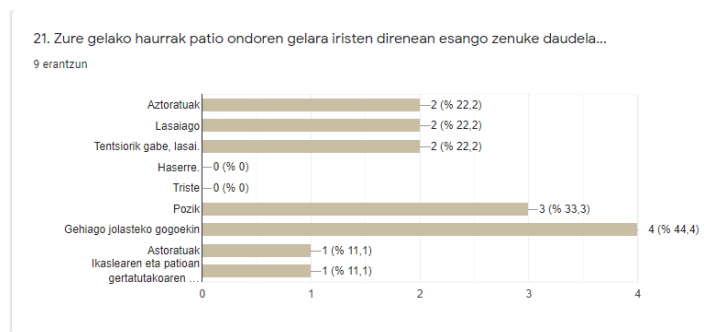
Behin espazioa ezagututa, galdetegia aztertzen hasiko naiz. Lehenengo galderak espazioaren inguruan izanda, galdetu diedan lehenengo gauza haurrak lasai jolasten ikusten dituzten izan da, eta erantzuna 1etik 5era bitartean eman behar zuten, 1a oso gutxi eta 5a asko dela kontuan izanda. Galdera honen erantzun guztiak oso lasai egoten direla izan dira. Honekin batera, patioak haurrei segurtasun handia transmititzen diela adierazi dute, eta 3 urteko haurrentzat ere oso ondo egokituta dagoela haien ustez. Bestalde, espazio osoa erabiltzen duten edo beti txoko berdinean egoten diren galdetzean, egoeraren arabera dela adierazi dute, baina normalean espazio guztia erabiltzen dutela uste dute. Izan ere, gelan batzuetan txoko berdinean egoten dira batzuk, aldatu gabe, eta espazio zabalean ez da horrela izaten, libreago baitaude.

### 3.1.2.3.3. *Jolas motak*

Jolastokian ikusten dituzten jolas motei buruz galdetu diet ere, eta haien erantzuna anitza izan da. Alde batetik, guztiek esan dute alde batetik bestera korrika ibiltzea oso ohikoa dela, eta bertako egiturekin nahiko jolasten dutela ere. Baina beste alde batetik, bestelako erantzun batzuk egon dira. Adibidez, naturak ematen dizkigun elementuekin jolasten dutela, jolas sinbolikoan, etab. Beraz, jolas ezberdinak gauzatzeko patio egokia dela uste dute.

Aztertu beharreko alor bat, patioan seguru eta eroso sentitzeaz gain patiotik bueltan hurrek erakusten duten jarrera dela iruditzen zait. Beraz, horren inguruko galdera bat egin diet irakasleei. Haien erantzuna, lasai, tentsiorik gabe, lasai jolasteko gogoekin eta pozik bueltatzen direla izan da, hurrengo grafikoan ikus dezakegun bezala:





**Grafikoa 1.** “Zure gelako haurrak patio ondoren gelara iristen direnean esango zenuke daudela...” galderaren grafikoa

Hau guztia kontuan izanda, euria egiten duenez ezin dutenez espazio honetan disfrutatu eta frontoira sartzen direnez, gelara bueltatzerakoan ikusten dituzten jarrerai buruz galdetu diet. Honen inguruan, erantzun guztiak antzekoak izan dira: aztoratuak bueltatzen dira gelara, atsedenaldira ateratzen direnean baino urduriago, frustrazio sentimenduarekin, tentsio gehiagorekin, etab.

#### 3.1.2.3.4. *Eskola naturatik hurbil*

Bestetik, naturarekin kontaktuan dagoen jolastokia dela galdetzerakoan, eskola mendian dagoela kontuan izanda, guztiek bai borobila erantzun dute. Honek, ikusiko dugun bezala abantaila handiak ekartzen ditu. Ez bakarrik ikusi dugun bezala osasunerako, jolasten lasaitzeko eta tentsioak azaltzeko, baizik eta haurren jolaserako ere. Hau da, horrelako espazio batean haurrek jolasten duten bitartean esperimentatu dezakete, haientzat berriak diren elementu edo animalia berriak aurkitu, naturaren zainketan kontzientzia hartzen hasi, etab. Beraz, horrelako jolastokiak dituzten ikastetxeek altxor txiki bat dute irakasleek ere. Hurrengo argazkian jolastokiko argazki bat ikusi dezakegu, zeinetan oso argi ikusten den jolastoki honetako haurrek naturarekin duten harreman zuzena (hostoak, putzua, ...).



**Irudia 5.** Naturarekiko harremana

### 3.1.2.3.5. *Material naturala*

Jolastokiko materialari dagokionez, espazioan dauden egiturak edo elementuak haurrentzat aproposak ikusten dituzten galdetuta, guztiek 1etik 5era bitartean 4a eta gehienbat 5a markatu dute. Gainera, bertan dauden elementuak egurrezkoak izatea abantaila bat bezala ikusten dute eta ikastetxearen kokalekua dela eta, naturako elementu asko aurki daitezke espazio honetan (makilak, hostoak, area, putzuak, zorroak, etab.).

Beraz, materialari dagokionez, oso espazio aproposa da haurren jolaserako, esperimentaziorako, ...). Hurrengo argazkietan ikusten ditugun egiturak, irakasleek hitz egiten duten jolastokikoak dira:



**Irudia 6.** Jolastokiko egiturak

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



**Irudia 7.** Jolastokiko egurrezko egiturak



**Irudia 8.** Jolastokiko egiturak



**Irudia 9.** Jolastokiko egiturak



**Irudia 10.** Jolastokiko egiturak

### 3.1.3. *Bi eskola eredu en alderaketa*

Aurretik azaldutako galdetegia kontuan hartuta, bildutako informazioa Norvegiako hezkuntza sistemarekin konparatuko dugu, lanean zehar jorratutako alorrak jarraituz.

Beraz, esan bezala, Norvegia eredu bezala hartuta, espainiar (kasu honetan Nafarroakoa) eta norvegiar hezkuntzak konparatu eta jolastokia abiapuntu hartuta hainbat puntu aztertu eta konparatuko ditut, lehenago azaldutako informazioa eta irakasleei egindako galdetegiaren bitartez. Izan ere, Norvegiaren eta Espainiaren arteko aldea, haurtzaroari buruz duten ikuskeran oinarrituta, handia da.

Lan honetan nahiz eta eskolako espazio ezberdinei buruz hitz egiten dugun, alderaketa honetan sakonki aztertuko dugun espazioa ikastetxeetako patioa da, hau da, jolastokia.

Horren harira, Norvegiako jolastokiak guk ikusi ditugunekin konparatuz nolakoak diren, zergatik diren horrelakoak eta batez ere, zein eta nolako garrantzia ematen dioten aire librean egoteari, espazio zabalei eta haurrek espazio hauetan jolastu eta esperimentatzeko garrantziari.

Gainera, ikusiko dugu Norvegia eta kasu honetan Nafarroa konparatzen badugu, eskolan beste metodologia batekin egoten direla, ingurumenarekin kontaktua duena, espazio itxi gutxirekin eta naturak jartzen dizkigun erronkei garrantzi emanez, beste hainbat ezaugarrien artean.

#### 3.1.3.1. *Norvegia aukeraren zergatia*

Norvegia haurtzaroan arreta gehien jartzen duen munduko gizarteetako bat da, eta naturarekin harreman handia dutela kontuan izanda, Haur Hezkuntzako jolastokiak ezberdinak dira eta noski, haurren jarrera eta garapena modu ezberdinean ikusten dute. Horregatik aukeratu nuen konparaketa hau egiteko.

### 3.1.3.2. *Norvegiako testuingurua*

Hasteko, kontuan izan behar dugu Norvegiako testuingurua ezberdina dela. Lehenik eta behin, Europa Iparraldeko herrialde honetan hezkuntza-sistema publikoa da nagusiki, eta doakoa maila guztietan. Gainera, hurbilen dagoen eskolatik lau kilometro baino gehiagora bizi diren derrigorrezko eskoletako ikasleek doako garraiorako eskubidea dute eta norberaren etxean bizi ezin direnek doako ostatua dute.

Norvegiako hezkuntzak pertsona bakoitzaren trebetasun indibidualen garapena sustatzen du hezkuntza-etapa guztietan, sormena, hausnarketarako gaitasuna eta esperimentatzeko eta ikertzeko nahia lehenetsiz. Hezkuntza-sistema horren barruan kezka handia dago, bai autoestimuari dagokionez, bai komunitateko kideen eta naturaren zaintzari dagokionez.

Ezaguna da ere Norvegiako gobernuak esperimentazioari ematen dion garrantzia, baita ikerketari eta ikasleen eta haien mundu naturalaren eta testuinguruaren arteko interakzioari ere. Haien Hezkuntza sistema honen helburuetako bat da ikasleak gai izatea hazten ari diren ingurunea bizitzeko eta errespetatzeko, balioesteko eta ikasteko prozesuan erabiltzen jakiteko.

Norvegiako gizarteak hiru balio nagusitan oinarritzen du bere bizitza: berdintasuna, moderazioa eta naturarekiko hurbiltasuna (Aase, 2008). Naturarekiko hurbiltasun honek, tradizionalki, norvegiarren eta euren ingurunearen arteko harreman estuak erraztu ditu. Izan ere, naturarekiko kontaktua, norvegiar gehientzat, plazera eta betebeharra da.

#### 3.1.3.2.1. *Erlijioaren garrantzia*

Norvegiako erakunde erlijioso nagusia eliza luteranoa da, (eliza protestantea) altxor publikoarekin finantzatzen dena. Fede kristau luteranoko erakundea da eta Biblia kristaua du oinarri.

Norvegiako biztanleriaren %69,5a inguru eliza ebanjeliko luteranokoa da, nahiz eta horietako asko kide praktikoak ez diren. Hala ere, askatasun erlijiosoa oso bermatuta dago eta beste erlijio batzuetako taldeak ere badaude, islama adibidez.

2016an onartutako eta 2017ko urtarrilaren 1etik aurrera indarrean jarritako lege-proiektu batek Norvegiako Eliza sortu zuen legezko erakunde independente gisa. 2012ko konstituzio-zuzenketa arte, erlijio ebanjeliko-luteranoa Estatuko erlijio publikoa baitzen.

Eskola eta erlijioari dagokionez, erlijioa izaera konfesionalik gabeko derrigorrezko gai gisa ematen da, giza kulturaren beste alderdi bat bezala, derrigorrezkoa dena.

### 3.1.3.3. Norvegiako hezkuntza eta natura

Norwegian, hezkuntza alorrean garrantzi handia ematen diote naturari. Izan ere, **curriculum nazionalean** deskribatzen da horretara hurbiltzeko modua. Dokumentu horretan honako ideia hau azpimarratzen da: "Hezkuntzak aire libreko bizitza aktiboaren tradizioa sostengatu beharko luke" (Aase, 2008, 23. or.).



**Irudia 11.** Bizitza aire librean

Norvegiako curriculumean, hezkuntzaren zortzi gakoak ageri dira, hain zuzen ere hurrengo hauek:

- Hezkuntza doakoa da, lehenengo urtetik hasita.
- PISAren emaitza orokorrak batez bestekoaren gainetik.

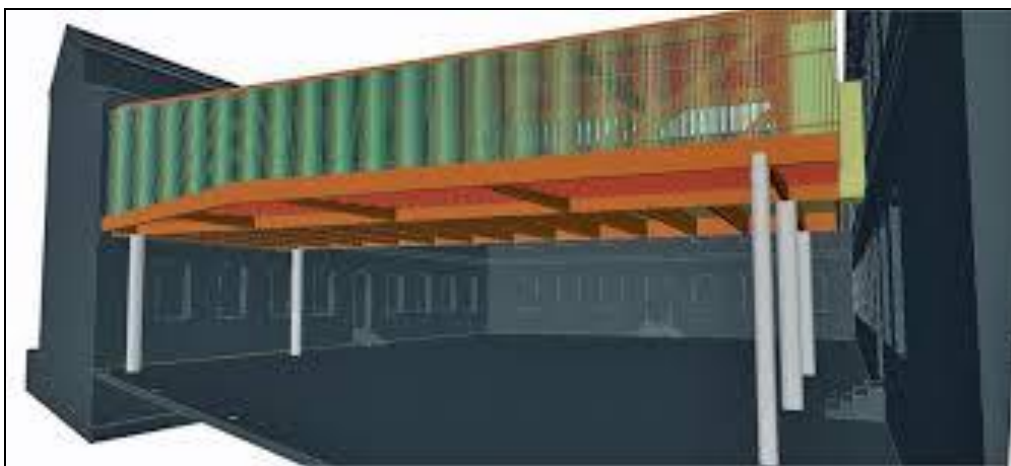
Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



- Erabakiak hartzea, baliabideak banatzea eta zentroak tokian-tokian zuzentzea.
- Hezkuntza egokitu eta sozialerako eskubidea.
- Irakasleen prestakuntza handia eta legedian berrikuntza anitzak.
- Proiektu eta ebaluazio ezberdinen aplikazioa.
- Eskolatik kanpoko bizitzarekin lotura zuzena (zentro-ikasle-irakasle-familiaren arteko harreman estua).
- Izaera humanista duten balioekiko konpromisua.

Haur Hezkuntzari dagokionez, ingurumenarekiko interesa gero eta handiagoa da *naturbarnehager* deituriko guneetan, hau da, kanpo-jarduerako haur-eskoletan. Beraz, haur-eskola hauetan ikusi dezakegu lehenengo ezberdintasuna. Izan ere, gure gizartean honi ez diogula horrenbesteko garrantzia ematen ezaugarri honetan ikusi dezakegu; oso eskola gutxi ditugu baso erdian, aire librean daudenak.

Gehiago esatearren, gure ikastetxe batzuk ez dute ezta patioa ere aire librean, eskola barruan egon ohi da, eraikinaren barnean eta estalita. Beraz, honetan ezberdintasun nabaria ikusi dezakegu, naturari ez diogulako hainbeste garrantzia ematen izan daiteke. Adibide moduan, hona hemen Nafarroako hainbat eskoletako jolastoki irudi bat:



**Irudia 12.** Jolastoki estalia

#### 3.1.3.4. *Norvegiar bizimodua eta natura*

Norvegiak aire librearekin kontaktuan egiten du bere bizitza. Norvegiarren alderdi guztiak naturarekin bat datoz "*friluftsliv*" kontzeptuarekin. Tradizio hori haien bizitzeko moduaren parte da, eta kontzeptu hori ere eskolen funtsezko osagaia da; ez bakarrik jarduera desberdinetan momentu jakin batzuetan, baizik eta eguneroko bizitzan, hala nola aisialdian. Gainera, eskoletan curriculuma egokitzea eta irakasle espezifikoen prestakuntza eskatzen du honek ere.

"Friluftsliv" hitzaz ari garenean, bizitza naturala irudikatzen duen kontzeptu batez ari gara, aire librean ematen den bizitzaz. Hitz honek naturarekin kontaktuan egotearen plazerra sentitzeari zuzenduta dago, eta bakarrik edo beste pertsona batzuekin, inguruaren abantailak eta harmonia sentitzearekin du lotura.

Beraz, "friluftsliv" hitza ezagututa, konturatu gaitezke norvegiarren bizimodua eta gurea oso ezberdina dela naturari dagokionez. Haientzat eguneroko bizitzako gauza normala da naturarekin kontaktuan egotea edo haurrak espazio naturaletan egun osoa pasatzea, haien tradizio eta kulturen oso barneratuta baitute honek transmititzen dizkigun onurak.

#### 3.1.3.5. *Patio denbora atsedenaldi denbora*

Norvegian, Haur Hezkuntza ereduak denbora luzea ematen du aire zabalean eta txangoak eginez basoan, gainera, aisialdia egunero aire zabalean egiten dute. Hau da, "Friluftsliv" eguneroko bizitzan txertatua duten ohitura bat da.

Gure kasuan aldiz, Nafarroako eskoletan, nire praktikak egin ditudan ikastetxean eta gehienetan, 30 minutuko atsedenaldia izaten dute bakarrik, eta are gehiago, hau izaten da euria egiten ez duenean bakarrik; euria egiten duenean frontoi itxi batean egoten dira, aire libreria atera gabe egun osoan. Espazio egokitua ez duten eskoletan, gainera, ikasgelan bertan geratu ohi dira haurrak euria egiten duenean.

Egindako galdetegian irakasleei 30 minutu eskas nahikoa iruditzen zitzaaien galdetu diet irakasleei, eta guztien erantzuna berdina izan da, ez %100ean. Eta Haur Hezkuntzako ordutegia nahiko malgua denez dakigunez (gehienbat 3 urteko taldeetan), gehiengoak patioa luzatzen duela adierazi du.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



Gainera, haurtzaroari dagokionez, hezkuntza-curriculumak kontuan hartzen du mundu fisikoarekin eta ingurumenarekin kontaktua izateko beharra, osasuntsu hazteko dimentsio guztietan: fisikoa, emozionala, soziala, intelektuala...

Horretaz gain, ingurune naturalak gizartean duen garrantzia agerrarazi dezakegu. Curriculumaren oinarritzko eta funtsezko balio gisa ezarritako zortzi dimentsioetan (Udir, 2006), kontuan hartu beharreko alderdia pertsonen naturarekin duten harremana da, pertsonak “ingurumenaz jabetzen diren gizaki” gisa definituz.

Hurrengoak dira aipatutako 8 dimentsioak:

- Etikoa: Gizakiak erabaki propioak hartzeko duen gaitasunari deritzo.
- Espirituala: Bizitzari zentzua ematen dioten sinesmenak.
- Kognitiboa: Ulertzeko, ikasteko, eraikitzeko eta egiteko aukera ematen dioten gizakiaren ahalmenen multzoa.
- Afektiboa: Emozioen, sentimenduen eta norbere buruarekin eta besteekin erlazionatzeko moduaren bzipena.
- Komunikatiboa: Esanahien irudikapena, interpretazioa eta besteekiko interakzioa.
- Estetikoa: Edertasuna balioesteko eta norberaren barne-mundua adierazteko aukera ematen du.
- Fisikoa: Norbere burua, bere gorputza eta beste batekin agertzeko aukera. Prestakuntza eta garapen fisiko eta motorreko prozesuak sortzeko aukera ere barne hartzen du. Esparru sentsozialean, ukimenezkoan, ikusmenezkoan eta usaimenezkoan garatzen da, kanpoko munduko eta mundu naturaleko estimuluak atzemanek eta kultura-trukeen bidez.
- Soziala: Gizakiak besteen artean eta beste batzuekin bizitzeko duen gaitasuna.

Haur Hezkuntzari dagokionez, haur-zentroen legean eta Haur Zentroen Eduki eta Zereginen Egitura Planean jolasari buruzko etengabeko erreferentziak daude, adibidez:

- "Jolasak paper nabarmena izan beharko du haur-zentroen bizitzan"
- "Naturak esperientzia eta jarduera ugari eskaintzen ditu [...].
- "Haurrei landareak eta animaliak, paisaiak eta urtaroak ulertzeko aukera ematen die".

### 3.1.3.6. Norvegiako haur eskolak

Aurreko guztia ikusten dugunean, baliteke guretzat interesgarriaz gain arraro edo ohikoa ez den zerbait bezala ikustea, gure curriculumean ez direlako horrelako aipamenak egiten.

Hau guztia esanda, Norvegiako ingurune gehienetan kulturaren eta naturaren arteko banaketa oso txikia dela ikus dezakegu. Ikastetxeak basoz inguratuta daude, eta haurrak bertara joan daitezke (eskolaren kanpoaldean oin bat jartzea bezain erraza da), hainbat jarduera egiteko.

Teorian naturarekin kontaktu hau emateko irakasleen eta familien segurtasuna eta konfiantza ezinbestekoa dela aipatu dugu, eta Norvegiako ereduak ikusita, hau berretsi dezakegu.

Alde horren adibide izan liteke Norvegiar ikusten den egoera tipiko bat: haurrak zerrak eusten, zuhaitz altuak igotzen, amildegiak igotzen, muinoetatik abiadura handian irristatzen, etab. (Wyver, Tranter, Naughton, Little, Sanseter eta Bundy, 2010, 267. or.).



**Irudia 13.** Aire librean



**Irudia 14.** Zuhaitz altuak igotzen

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Lehen haurtzaroari buruzko Norvegiako curriculum-dokumentuek nabarmentzen dute haurrek eskubidea dutela askatasunez parte hartzeko, *erabakietan aktiboki parte hartzeko* eta, batez ere, jolasteko eta *esploratzeko* libre izateko. Horregatik, erronkara eta arrisku-eremura bideratutako pedagogia erabiltzen da, bi gauza horiek haurtzaroko garapen-prozesuaren giltzarri gisa ulertzen baitituzte.

Etapan honetan, hezitzaile norvegiarrak haurren erronkak errazteaz arduratzen dira, eta hauek naturan bereziki integratuta egon behar dute, edozein baldintza meteorologikoren pean.

Ikastetxeek, bestalde, aire zabalean jolasteko aukerak eskaintzen dizkiete beren kideei, naturan bertan, hesien beharrik gabe, beraz, eredu hori eskoletan bertan islatzen da.

Erakunde hauetan ere, naturan eguneroko momentu esanguratsuak sustatzen dituzte, esan dugun bezala, era guztietako baldintza atmosferikoen pean: horrela dela ikusteko bada ohiko esaera bat, "Never bad weather, only bad clothes!" (Ápud Hansen, 2008, 127. or.); honen bidez egiaztatzen baitute asko direla naturara egiten diren irteerak, eta horiekin batera sua egitea, zuhaitzak igotzea, siestak aire librean egitea eta antzeko jarduerak egiten direla. Gainera, eskoletako espazioak zabalak dira, eta askotan harresirik gabe, naturarekin konexioa areagotzeko.



**Irudia 15 eta 16.** Egoera meteorologikoak, putzuak

### 3.1.3.7. *Jarduerak naturan: arriskuei beldurra*

Hau esanda, interesgarria iruditzen zait hau ere nik egindako galdetegiekin lotzea, gure kulturen eta kasu honetan ikastetxetan zer gertatzen den konparatzeko. Alde batetik, arriskuei dagokionez, beharbada ez genuke ezta pentsatuko ere gure Haur Hezkuntzako haurrek zerrekin aritzen ikustea, arrisku handiko jardura bezala ikusten dugulako eta ez dugulako hainbesteko konfiantza gure haurrengan ez dela zertan istripurik gertatu behar pentsatzeko.

Horren adibide bezala galdetegiko erantzun batzuk aztertu ditut. Adibidez, esaten dutenean ikastetxeko patioaren desabantaila izan daitekela elementu naturalak zorrotzak izan daitekela eta arriskutsuak izan daitezkeela. Beraz, honekin ikusi dezakegu gure beldurra handiagoa dela, ez garela fidatzen eta beldurak irabazten gaituela horrelako kasuetan.

### 3.1.3.8. *Eguraldia eta frontoia*

Beste alde batetik, meteorologiari dagokionez, beste ezberdintasuna kasu honetan nabarmena dela ikusten dugu ere. Horren adibide, gure eskoletan euria edo hotz handia egiten duenean ez direla kanpora ateratzen da. Kasu hauetan, eskolak frontoien bat izanez gero, espazio horretan egoten dira, eta bestela beste batzuetan barruan geratzen dira, espazioz aldatu gabe.

Galdetegia egin dugun ikastetxearen kasuan, eguraldi txarra egiten duenean frontoira ateratzen dira. Frontoian ez daude patioan bezala Haur Hezkuntzakoak bakarrik, Lehen Hezkuntzakoak ere egon daitezke.

Gainera, espazioa mugatua dago eta zarata deseroso handia egoten da hainbeste haurrekin. Bestalde, kontuan izan behar dugu zementuz egindako eraikina dela eta naturarekin edozein kontaktu ukatzen duela. Honen adibide gisa, galdetegiko erantzun batzuk erabiliko ditut. Irakasleek komentatzen duten bezala, egoera meteorologikoak gure aburuz onak ez direnean eta patio irekian ez daudenean frontoira joaten dira. Hau gertatzen denean, haurrak aztoratuak, urduri, jolasteko gogoekin, ateratzen direnean baino txarrago, frustrazio sentimenduarekin, etab. sartzen dira gelara.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

22. Euria egiten duenean eta kanpoko patiora ateratzen ez direnean, gelara sartzerakoan haurren jarreraren nabaritzen duzu? Adibide bat eman.

8 erantzun

Bai, astoratuagoak egoten dira; izan ere, jolasteko espazioa asko murrizten da eta zarata handia sortzen da.

Asko. Aztoratuagoak egoten dira, ez daude ipuina entzuteko hain hartzaile...

Urduriago daude

Frustrazioa

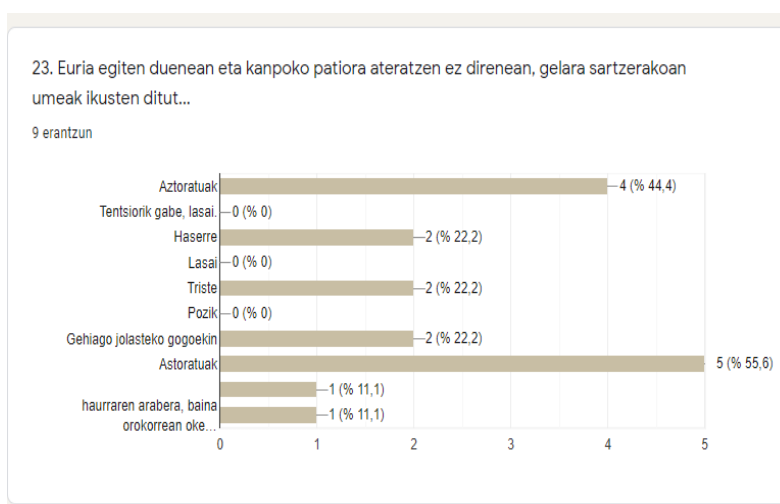
Bai tentsio gehiagorekin eta aztoratuak sartzen dira.

Oraindik ere aztoratuago, kalera ateratzen diren baino gehiago

Bai, aztoratuagoak eta urduriago daude.

Aztoratuago daude eta sintonia egitea gehiago kostatzen zaie.

**Grafikoa 2.** Euria egiten duenean frontoitik gelara bueltatzen direnean umeen jarrera”.



**Grafikoa 3.** “Euria egiten duenean haurren jarrera” galderaren grafikoa.

Honekin lotuta, gure galdetegian komentatzen duten patioaren beste desabantaila bat estaldurarik ez duela da, eta horrela euria egiten duenean ez dela posible espazio horretan haurrekin egotea. Beraz, honekin ere ikusten dugu naturarekin harremanei buruzko pentsamendu sistema ezberdinak ditugula Nafarroan eta

Norwegian. Norwegian edozein egoera meteorologikoarekin ateratzen direlako, nahiz eta estaldurarik ez egon.

#### 3.1.3.9. *Irakaslegoa naturaren aurrean*

Bestalde, egia da irakasle hauen ustez naturarekin kontaktua izateak zein abantaila dakarren galdetzerakoan, ezberdinak direla jaso ditudan erantzunak. Multzotan bereiziko ditut:

- Osasuna ematen du, lasaitasuna, zarata gutxi, elementu naturalekin jolasteko aukera, manipulatzeko, zentzumenekin sentitzeko, esperimentatzeko aukera handia, besteeikiko harremanak areagotzen ditu, etab.
- Ingurumenarekiko jakin-mina bultzatzen du, natura zaintzeaz ohartzeko balio zaie haurrei, eta noski, naturan egoteko ohitura hartzeko aukera paregabea da gaur egun.
- Haien ustez, askatasunez jolasteko aukera ematen die haurrei, eta hiriko ingurutik aldentzeko eta emozioak azalarazteko espazio aproposa da.

#### 3.1.3.10. *Espazio irekien onurak*

Galdetegiarekin aztertu nahi izan dugun beste gauza bat, patioaren edo espazio irekien onurak dira. Haien ustez, nahiz eta izaeraren araberako zerbait izan, haur batzuentzat beharrezkoa den momentua da, gelan ezin dutelako korrika edo saltoka ibili eta haur batzuentzat mugimendua ezinbestekoa da.

Gainera, patioan gehiago harremantzeko aukera paregabea da haientzat, talde handiagoetan jolasten dutelako eta askatasun gehiagorekin.

Patioak sormena areagotzen duela diote ere, jostailu egituratuen falta dela eta edozein elementurekin jolasten dutelako, eta noski, jolas ezberdinak gauzatzen dituzte.

Honekin lotuta, patiotik bueltan gehienek lasai bueltatzen direla behatzen du irakasle taldeak, tentsiorik gabe, lasai jolastuz, eta pozik.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Kontrakoa galdetzen dugunean, hau da, euria egiten duenean eta patio irekira ateratzen ez direnean ezberdintasun handiak ikusten dituzte: haurrak aztoratuak daude, frustrazioarekin, tentsio gehiagorekin, urduri, patio ordua baino aztoratuago...

#### *3.1.3.11. Natura ikasgelan*

Irakasle hauen artean, erdiak baino gehiago, nahiz eta gelan egon, naturarekin harremana eta honekiko motibazioa lantzen dute. Adibidez, jolastokian elementu naturalekin jolasean daudela galderak eginez, zaindu behar dela azalduz, kosposta egiten, ...

Gainera, eskulanak egiteko naturatik jasotako elementuak erabiltzen dituzte maiz (makilak, harriak, hostoak, pinaburuak, loreak, oskolak, ...), honen inguruko ipuinak kontatzen dituzte batzuetan, ...

#### *3.1.3.12. Naturarekin harremana sustatzea*

Korroan daudenean naturarekin duten harremanari buruz hitz egiten saiatzen dira irakasleak, mendira joaten diren galdetuz, etxeko animalien argazkiak gelara ekartzeko eskatuz, ...

Eta azkenik, hurrengo grafikoan ikusi daitekeen bezala, galdera erantzun duten 8 irakasleetatik 6k adierazi dute naturarekin kontaktuan egoteko gomendioa egiten dietela familiei.



**Grafikoa 4.** “Zenbat irakaslek egiten dieten familiei naturarekin harremanetan egoteko gomendioa” galderaren grafikoa.

### 3.1.3.13. Sozializazioa eta natura

Harreman edo sozializazioari dagokienez, Norvegiak ere garrantzi handia ematen die. Arvid Hansenen hitzetan (2008), "Norvegia, eskola garapen sozial eta demokratikorako eta ezagutzak eta trebetasunak irakasteko gunetzat hartu izan da beti" (125. or.).

Garrantzitsuena natura eta aire zabaleko garapena balioestera bideratutako hezkuntza da, historikoki gizartean errotuta dagoena (Aase, 2008). Gainera, hori Norvegiako hezkuntza eta pedagogia praktikaren funtsezko zati bat da. Ezaugarri horiek areagotu egiten dira naturbarnehager edo aire zabaleko haurtzaroko lorategietan, horiek gero eta ugariagoak baitira herrialdean (Aase, 2008).

Jolas libreari dagokionez, Espainian askotan debalatu egiten da eta denbora galerratzen jotzen da, baita haurrentzat ere; Norvegian, berriz, funtsezko dimentsioa hartzen du, mundu naturalari lotuta, haurrei errealitatea benetan ulertzeko aukera ematen diolako.

Honekin lotuta, egia da naturarekin kontaktu hori izanez gero edo espazio zabal eta eroso batean egonez gero, harremanak gero eta errezagoa izaten dela,

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

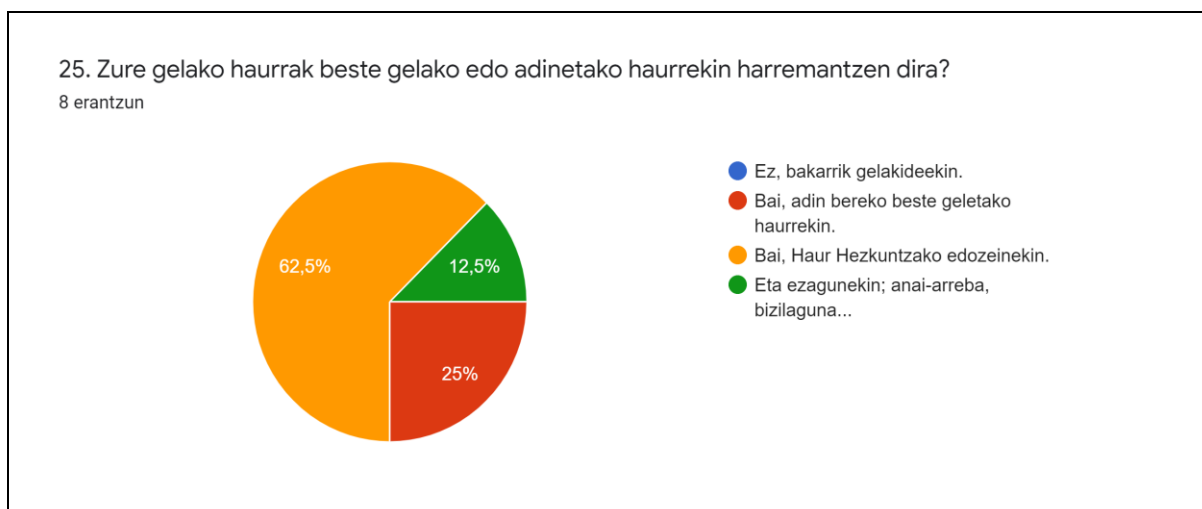


orduan beharbada horregatik izan daiteke Norvegiak sozializazioari ematen dion garrantzia. Eta gainera, jolas librean uzten baditugu haurrak lasaitasunez jolastuko dute bata eta bestearekin, bere adinekoekin edo beste batzuekin.

Berriozarko irakasleekin hau izan da landu dugun beste gai bat. Egindako galdetegian, grafikoa ikusi dezakegun bezala, Haur Hezkuntzako haur hauek patio irekian naturarekin kontaktuan daudenean, elkarren artean duten harremanei buruz galdetzean, hauek izan dira irakasleen iritziak:

- %62,5 batean, espazioa okupatzen duten guztiekin harremantzen direla uste dute.
- Beste batzuk adin bereko beste gelakoekin harremantzen direla uste dute.
- Besteek espazio berdinean dauden bestelako ezagunekin egoten direla diote.

Beraz, ikusi dezakegu inork ez duela esaten bere gelakoekin bakarrik ikusten dituela haurrak, espazio itxietan gerta daitekeen bezala.



**Grafikoa 5.** “Norekin harremantzen dira haurrak” galderaren grafikoa

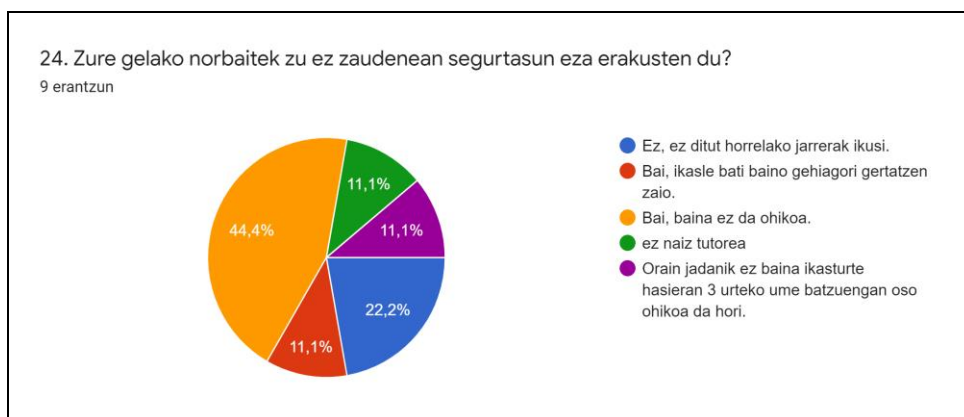
#### 3.1.3.14. Konfiantza eta espazio irekiak

Beste alde batetik, espazio ireki hauetan haurren arteko konfiantza eta irakasle-ikasleen arteko konfiantza areagotzen diren jakin nahi izan dugu. Gai hau landu dugunean, irakasle hauen artean, gehiengo batek baieztatzen du ikasleen arteko

harremanak areagotzeko espazio oso egokia dela, eta irakasle-haurren arteko konfiantzari dagokionez ere, gehienek baietz uste dute, hau da, espazioa aproposa dela guztiz. Beraz, espazio irekiek onura nahiko transmititzen dizkigula pentsatu dezakegu, eta ez bakarrik naturarekin zerikusia dutenak.

### 3.1.3.15. Irakasle-tutorearen presentzia eta espazioak

Irakasle eta haurren arteko konfiantzarekin lotuta kontuan izatea gustatuko litzaidakeen gaia, irakaslea espazio berdinean ez dagoenean segurtasun berdina izaten duten da. Izan ere, nire praktiketan izan dudana esperientziaren arabera, gela barruan egon naizenean eta erreferentziazko tutorea ordu libreak izan dituenean, haur batzuk segurtasun eza erakutsi dute, edo ez dira hain gustura sentitzen. Baina gelan izan beharrean patio irekian jartzen badugu begirada (tutore bakoitzak astean behin besterik ez duelako patio zaintza) kontura gaitezke, kasuak kasu (haur batzuetan egunaren arabera ezberdina izan daitekeelako), segurtasun eza desagertzen dela. Hau egiaztatzeko, galdetegiko hurrengo erantzunak interesgarriak dira:



### **Grafikoa 6.** “Zenbat ikaslek erakusten duten segurtasun eza” galderaren grafikoa

Ikusten dugun bezala, kasuaren arabera da eta are gehiago 3 urteko haurretaz hitz egiten dugunean, baina irakasle gehienek ez dela ohikoa esaten dute, eta beste batzuk ez dutela horrelakorik ikusi diote.

### 3.1.3.16. Jolastokietako azpiegiturak Norvegian

Norvegian, haurren jolastokiak ez dira artifizialak, asfaltatuak, hesituak eta edozein aztarna naturalik gabeak izaten. Honekin lotuta, nire praktiketako ikastetxeko Haur Hezkuntzako irakasleei ikastetxeko patioak abantaila bat izanez gero zein izango litzatekeen galdetzerakoan, zorua porlanezkoa ez dela eta belarrezkoa izateari garrantzia eman diote, zabala izateari eta egurrez eginda egotearekin batera. Beraz, hemengo irakasleek ere horrelako espazioei ematen diete garrantzia.

### 3.1.3.17. Espazioa eta erronkak

Interesgarria iruditu zaidan beste datu bat hurrengoa da: Norvegiarren arabera, jolaserako pentsatutako eta prestatutako eremuek "ehuneko ehunean segurtasuna" bermatzen badute ahalbidetzen duten jolasak ez dira hain zirraragarriak.

Hau da, jolasak arriskurik ez badu, ez die hurrei laguntzen arriskuak identifikatzen eta hauei modu naturalean aurre egiten. Beraz, ez du haurren garapena sustatzen eguneroko arrisku edo arazo horiek saihesteko edo horiei aurre egiteko orduan. "Egituratu gabeko ingurune naturaletan jolasteak, errealitatea benetan ulertzen laguntzen die hurrei." (Fjortoft, I. 2001, 111. or.). Gainera, joko-eremuek arriskurik ez badute, ez dute erronkarik suposatzen eta, beraz, ez da haientzat aberasgarria izango.



**Irudia 17.** Eremu arriskutsuak

Helen Tovey (2007) bezalako egileek frogatu dutenez, esperimentatu duten haurrek nahiago dute espazio irekietan jolastu (ahal bada, naturaletan), arrisku eta erronkekin. Beraz, pentsatu dezakegu eskolek jolaserako, adierazpen pertsonalerako, esperientzia esanguratsuetarako eta inguruetakoko jardueretarako aukerak eskaini behar dizkietela hurrei, seguruak direnak, baina, aldi berean, desafiatzaileak".

Esan bezala, Norvegiako ikastetxeetako patioak oso ondo hornituta eta pentsatuta daude, ez dira artifizialak, naturako elementuekin eginak daude eta lur irregularrak dituzte. Askotan ere, eskola basoaren erdian dago. Izan ere, espazio basatien bilaketa eta artifizialarekiko arbuioa etengabea da Norvegian. Honen arrazoia hurrengoa da:

"Espazio naturalak jolasgune dinamikoak eta irregularrak dira haurrentzat, erronka bat dute eta jarduera motorra sustatzen dute. Topografiak, arrapala eta arrokekin, haurrek gainditu behar dituzten oztopo naturalak ematen ditu. Landarediak aterpeak eta igotzeko zuhaitzak eskaintzen ditu. Belardiak korrika egiteko, errodatzeko, erortzeko eta itzulipurdiak emateko dira " (Fjortoft, I. 2001, 111. or.).

Hurrengo argazkian Norvegiako jolastoki baten adibide izan daitekeena ikusi dezakegu (harresirik gabe, asfalturik gabe, hareazkoa, elementu naturalekin, etab.):



**Irudia 18.** Jolastokiak Norvegian

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

Beraz, aurrekoaren aurreko pasartearekin ulertzen dugun bezala, naturak transmititzen duguna ez da bakarrik honekiko maitasuna eta onurak jasotzeko, baizik eta haurren garapena sustatzeko eta ondo pasatzeko ere. Hau da, hurrengo argazkian ateratzen den espazioa bezala, guretzat politak eta osasuntsuak diren belardiak haurrentzako errodatzeko espazio hutsa izan daiteke, adibidez.



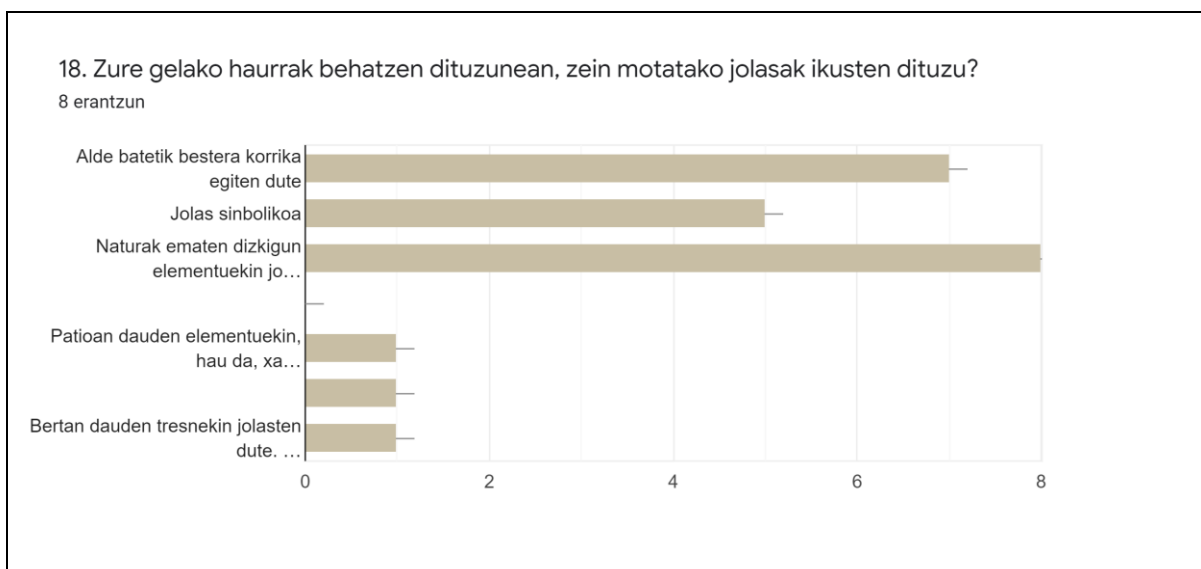
**Irudia 19.** Belardiak

### 3.1.3.18. *Jolas motak bi eskoletan*

Horregatik Norvegiako ikastetxeetako patioak basoan daude gehienak, eta, hala ez den kasuetan, zati irregularrak, arroak, zuhaitzak eta zuhaixkak, belarrezko zabalgunek zabalak, hareazko bideak, zabuak, trizikloak izaten dituzte. Gainera, horietako askok jostailu-biltegi handiak dituzte, eta bertatik irakasleei eskatu edo beraiek jostailuak har ditzakete. Patioetan ere gunek bat edo bi egoten dira lurrian egiteko, baita aurrez diseinatutako edo oholez eta enborrez egindako mahaiak eta bankuak ere. Patioan dauzkaten beste material batzuk sokak, gurpilak, eraikuntza-eremuak, aterperako etxolak, etab. izaten dira.

Gure jolastokiek jolas ezberdinak gauzatzeko aukerari garrantzia emanez, galdetegia erantzun duten irakasleei haien jolastokiari buruz galdetu diet, eta 8 irakasleetatik 6k uste dute haien ikastetxeko patioak jolas ezberdinak egiteko aukera ematen diela haien haurrei.

Gainera, guztiek elementu naturalekin jolasten dutela diote, edo bestela gehienbat korrikan egoten direla. Gutxien egiten dutena patioko egiturekin jolastea dela pentsatzen dute. Beste jolas batzuk ere gauzatzen dituzte patio honetan, adibidez, jolas sinbolikoa.



**Grafikoa 7.** “Jolas mota ezberdinak jolastokian” galderaren grafikoa

### 3.1.3.19. Genero ezberdintasunak Norvegian

Norvegia emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaren aldeko borrokan ibilbide historikorik handiena duen Europako herrialdeetako bat da, 1979ko Berdintasunerako Legea hainbat aldiz berrikusi eta eguneratu baita. Haur, Berdintasun eta Gizarteratzeko Ministerioak Norvegiako hezkuntza-sistemaren ildo nagusiak lantzen ditu. Genero-berdintasuna zeharka lantzen da hezkuntzan eta oinarrizko eduki komunetan, ikasketa-planetan eta irakasgaietan.

Teorian esan dugun bezala, inplizituki, ikastetxeetan ematen diren mezuek hierarkizatu egiten dituzte sozialki maskulinoztat jotzen diren balioak, femeninoztat hartzen direnen aldean. Adibidez, lan-munduan (ordaindua eta publikoa) hierarkizatzen dute ere etxeko eta zaintzako lana (pribatua eta ordaindu gabea), lan ordaindua eta boluntarioa, arrazionaltasuna emozioekin konparatuta, lehiakortasuna eta lankidetzat, kirol lehiakorrak eta jokoak, azkartasuna eta malgutasuna, hitza eta isiltasuna,...

ACEA Euryce Hezkuntza eta Kultura Arloko Agentzia Betearazlea sortu zenean, Europako iragana, oraina eta etorkizuna bateratzeko sortu zen 1980an, hain zuzen ere Europako herrialde guztietako hezkuntza arloko informazioa trukatzeko helburuarekin.

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



Eurydiceren helburua Europako hezkuntza politikaren arduradunei hezkuntzan erabakiak hartzeko informazio eta hausnarketa oinarri bat ematea da. Lehenetasunezkoa da, gobernuai, administrazioei eta hezkuntza-politikan erantzukizunen bat duten guztiei zerbitzua emateko, bai herrialde bakoitzean, bai orokorrean. Hala ere, gero eta gehiago, sareak emandako informazioa hezkuntza-sistemako eragile guztien eta, oro har, gizartearen eskura dago. Bereziki oso erabilgarria da ikertzaile, irakasle eta unibertsitateko ikasleentzat.

Aipatutako agentzia, genero-desberdintasunen inguruko ikerketa batean, "hartutako neurriak eta egungo egoera Europan" azterlana izanda, hainbat herrialdetako hezkuntza-arloko curriculum esplizituak aztertu zituen (curriculum akademikoa eta programazioak, ikasten diren eta ikasten ez diren gaiak, edukiak, testuliburuak eta abar).

Azterketa horrek bi ondorio garrantzitsu utzi ditu agerian.

Alde batetik, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, arau-esparruak babesten dituenak, eta oso gutxitan jasotzen da curriculum esplizituan (Suedia, Austria, Finlandia edo Norvegia bezalako herrialdeetan izan ezik).

Eta, bestetik, hierarkizazioa gertatzen dela ikasten diren ikasgaietan eta batzuei eta besteei ematen zaien garrantzi sinbolikoan (jakintzagai "garrantzitsuak" zientziak, matematikak eta teknologiak dira, bitxia bada ere, "Mutilek" joera handiagoa dutela diruditenak eta lan produktiboaren edo ordainduaren munduarekin lotura handiagoa dutenak).

Era berean, curriculum esplizitu horiek badirudi sozialki maskulinoarekin lotzen diren gertaerak, esperientziak eta ezagutzak balioesten dituztela, eta hortik kanpo uzten dituztela emakumeek historian zehar garatutako edo haiekin lotutako alderdiak, ezagutzak eta esperientziak ("emakumeen jakintzak").

Praktiketako irakasleei egindako galdetegian galdetu zaie haien jolastokietan generoaren araberako ezberdintasunak ikusi dituzten, eta orokorrean ezetz esan dute, adinean aurrera bereizketa nabarmenagoa izaten delako Haur Hezkuntzan baino. Hala ere, irakasleren batek jokaera ezberdinak ikusten dituela nabarmendu

du: kasu batzuetan mutilak direla espazio guztitik korrikan ibiltzen direnak, eta neskak txokoetan ibiltzen direla gehiago, joko sinbolikoan.

Bestetik, neskek eta mutilek jolas ezberdinak gauzatzen badituzte galdetzerakoan, guztiek esan dute normalean ez dela horrela.

### 3.1.3.20. *Familien garrantzia Norvegian*

Norvegia gurasoen ordezkaritza eskusiboa maila guztietan kontuan hartzen duen herrialde bakarrenetarikoa da.

Legediaren arabera, Norvegian gurasoak dira seme-alaben hezkuntzaren arduradun nagusiak. Hori dela eta, gurasoek eskolarekin partekatu behar dituzte ardurak. Harreman informalen bidez eta lankidetzaz-organoen bidez eragin dezakete.

1969tik aurrera, legeak eskatzen du eskola bakoitzak Guraso Kontseilu bat izatea (*Foredreråd* izenekoa), ikasleen guraso guztiek osatua, eta honek Lan Batzorde bat aukeratzen du (*Foreldrerådets arbeidsutvalg* - FAU). Foredreråden ardura nagusia eskola bakoitzean gurasoen interes komunak sustatzea eta ikasleek eta gurasoek eskolan aktiboki parte har dezaten laguntzea da. Eskola bakoitzak bederatzi kidek osatutako Eskola Kontseilua (Samarbeidsutvalg) ere izango du, horietatik bi Foreldrerådets arbeidsutvalg - FAUko ordezkariak direlarik. Azken hori kontsulta-organoa da, eta eskola-kolektiboaren zati guztien arteko koordinazio-organoa.

Gurasoen parte-hartzea legeak arautzen du. Helburua da "ikasleei espiritu kristau eta moralean trebatzen laguntzea (esan bezala Norvegia estatu kristaua baita), haien gaitasun mental eta fisikoak garatzea eta kalitatezko ezagutza orokorrak ematea, etxean eta gizartean pertsona erabilgarri eta independente bihurtzeko daitezkeen".

Teorian ere ikusi dugu hemengo ikastetxetan ere garrantzia ematen zaiola. Gainera, interesgarria iruditzen zait jakitea beste ikastetxe batzuetan gertatuko den bezala, honetan APYMAk lan handia egiten duela. Hasteko, jantokia eta autobusari dagokionez, hainbat gauza prestatzen dituzte. Adibidez, zenbat Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.



autobus antolatu eta zein herrietatik, jantokian egiten diren jarduerak bereziak (egun berezietan menu aldaketa, ordutegi aldaketa, etab.) eta honetan dauden arauak haien esku daude, ... Haur-eskolako zerbitzuaren antolakuntza haien esku dago ere, eta eguneko irteera batzuk, Haur Hezkuntzako azken urtetik aurrera egiten den kanpaldia antolatzeke eta tailerrak eta eskolaz kanpoko jarduerak prestatzen dituzte APYMAkoek.

Horretaz gain, batzorde batzuetan eta jaien prestakuntzan ere parte hartzen dute. Esate baterako, ospakizuneko espazioa antolatuz eta prestatuz (gabonak, Agate Deuna, inauteriak, Korrika, ...), materialen bat erosiz, etab. Hau da, eskolaren parte garrantzitsu bat da.

Bestalde, egindako galdetegian familiekin harremanetan daudela ikusten da. Adibidez, tutore bakoitzak badakielako bere ikasleak naturarekin kontaktua duten ala ez, kontaktu hau askotan edo gutxitan ematen den, etab.

*Gainera, naturarekin kontaktuan egoteko gomendioa* ematen duten ala ez galdetu diegu, eta haien erantzuna 8 irakasletik 6k baietz esan dute, eta 2k aldiz, ez dutela egiten adierazi dute. Beraz, bakoitzak bere lana egiteko modua du beti bezala, baina Haur Hezkuntzan familiekin elkarlana izatea ezinbestekoa dela argi dago.

#### **4. IKERKETA SOZIALAREN ERAGIN SOZIAL ETA PSIKOLOGIKOAK**

Laburbilduz, ikerketa soziologikoan murgilduta ondasun sozial eta psikologiko batzuk ikusi ditut.

Hasteko, Gradu Bukaerako Lan honetan zehar hainbat alditan aipatu dugun bezala, espazioak guregan eta haurrengan eragin handia duen zerbait da, eta honen arabera sozializazioa ezberdina izan daiteke. Gainera, espazioa naturarekin lotzen badugu eta bigarren honek ematen dizkigun onurak probesten baditugu, abantaila handiak atera ditzakegu gure irakasle lanari begira. Ez dugu bakarrik onura fisikoei begiratu behar, naturarekin kontaktuan egoteak ematen duen

honekiko maitasuna eta kontzientzia hartzeari ere garrantzia eman beharko genioke, ahal den heinean gure ingurunea zaindu eta honekin gozatzeko.

Bestetik, ikertutakoak sozialki garrantzia duela esango nuke. Izan ere, esan dudan bezala espazio ezberdinek sozializaziorako edo harremanetarako bidea izan daitezke, eta leku batean edo bestean egonda sozializazioa ez dela berdina izaten.

Gainera, Haur Hezkuntzan konfiantza ezinbestekoa dela kontuan izanda, ikasleen arteko harremanak eta irakasle-ikasleen artekoak ez dira berdinak ezta ere, gela edo espazio itxi batean ematen badira edo espazio zabal eta irekian.

Kontuan izan behar dugu izaki konektatuak garela eta inguruan dugun edozein gauzak eragiten digula. Inguruan ditugun zirkunstantziek eta pertsonen guran eragina izateko ahalmen handia dute, eta aldi berean, gure portaerarako eraginturri potentzialak dira. Alegia, gure nortasuna, inguruarekin eta ingurukoekin ditugun elkarreraginetan oinarritzen da: gizarteak gizakia eraikitzen duen prozesuak daude eta bestetik gizakiak modu aktiboan konektatzen dira gizartea eta bere baldintza naturalekin.

Pertsonok gure inguruko informazioa aztertzen ari gara etengabe. Gure ingurunean gertatzen denari buruz ateratzen ditugun ondorioetan oinarritzen gara, hauek hainbat modutan egiten, esaten, pentsatzen eta sentitzen baititugu.

Horrek helduei ez ezik, haurrei ere eragiten die modu zehatz batean. Askotan, haurrek ez dute aire librean jolasteko astirik, hiriko jendearen bizi-erritmoa eta eskolaz kanpoko jardueretik asetasuna direla eta.

Horrek guztiak haurren garapenean eta osasunean eragiten du. Izan ere, aztertu dugun bezala, gora egin du haurren osasun-nahasmendu kronikoen agerpenak, batez ere ingurune urbanizatueta: obesitatea, asma, arreta-defizitagatiko eta hiperaktibitateagatiko nahasmendua etab.

Irakasle bezala, gure lana ere haurrentzat hoberena dena egitea da eta honetaz kontzientziaraztea ere, nire ustez. Eta horretarako, espazio zabal eta irekietan jolasten egotearekin bakarrik honekiko maitasuna areagotu dezakegu. Beraz, nire aburuz gaur egun baino garrantzi eta interes gehiago jarri beharko genuke

Haur Hezkuntzan jolastokia eremu askean egotearen eragina: Nafarroa eta Norvegiako eskolak alderatuz.

horrelako errutinetan (kalera edo parkera atera, elementu naturalekin jolastu, material hauekin eskulanak egin, etab.).

Gizakiak naturarekiko kontaktua behar du, leku artifizialak baino gehiago. Izan ere, horrelako inguruneetan denbora pasatzen dugunean onurak jasotzen ditugu. Naturak gure gaitasun psikologikoak berreskuratzen lagun dezakeela ikusi da, denbora luzez ahalegin mental handia edo jarraitua eskatzen duen zeregin baten ondoren, eskolan orduak pasatu eta gero, adibidez.

Azterlan batzuen arabera, zenbat eta denbora aukera handiagoa izan aire librean, orduan eta gehiago ikasten dute haurrek bulkadak kontrolatzen eta kontzentratzen. Aisialdiari dagokionez, ikusi da haurrek gehiago jolasten dutela, haur gehiagorekin, modu sortzaileagoan eta kalitatezko denbora gehiago partekatzen dutela helduekin. Beraz, honek ere haurren arteko zein haur-irakasleen arteko konfiantza areagotzen nabarmen lagundu dezake.

Gainera, naturarekiko kontaktuak estresak haurrengan duen eragin negatiboa moteldu dezake. Era berean, ingurune naturalean egoteak haien autoestimua errazten du eta ondoez psikologikoa murrizten duela ikusi da. Aipagarria da ere sentimendu positiboagoak adierazten dituztela. Eraitza horiek eskolako patioan eta inguruetan berdegune gehiago daudenean ikusi da ere. Horregatik, gure jolastokiak eremu garrantzitsuak dira, beharbada pentsatzen duguna baino gehiago.

Onura psikologiko, sozial eta afektibo horietan oinarrituta, interesgarria da hori kontuan hartzea gure haurren garapena hobetzeko. Planteatzen duguna ez da hirietan bizitzeari utzi behar diogula, baizik eta bertan aurkitzen ditugun naturarekin kontaktua duten guneez gozatu ahal izateko aukerak handitu ditzakegula. Horrerik esker, txikitatik natura eta bere elementuen erabilera sustatu genezake, eta horrekin haurrak motibatu ahal ditugularik, horretarako gure lana ezinbestekoa izanik.

Egin ditugun aipamen guztiengatik, Haur Hezkuntzako haurrekin aire libreko patioek abantaila asko dakartzate, esan bezala beste abantaila bat harremanak

dira. Ikertutako hainbat autoreen lanetan dioten bezala, ikusi dugu espazio hauetan haurrak askoz libreago sentitzen direla, eta benetan haiek direla, sentitzen dutena eta momentuan ateratzen zaiena egiten dute, beldurrik gabe eta epaituta sentitu gabe. Beraz, hau izan daiteke gure haurrak ezagutzeko momenturik hoberenetarikoa.

Era berean, beharrezkoa da haurrak jolastokian daudela sortzen diren sortutako gatazkei buruz hitz egitea, non azpimarratu den gertaera bat ematen da, askotan: ikasle askok haiek bakarrik konpontzen dituzte beren gatazkak, guardiako irakasleak dauden zaintza-gunera joan gabe. Hortaz, haurrek ez dute pertsona heldu baten beharra eta bere kabuz moldatzen dira arazoetan aurrera egiteko, askotan gela itxi baten barruan gertatzen ez dena, irakasle erreferenteen laguntza eskatzen bait dute gehiagotan.

Horrekin lotuta, genero ezberdinen arteko harremanak ere interesgarriak izaten dira, eta are gehiago, espazio hauetan ematen diren hauen arteko ezberdintasunak. Izan ere, gelan eman daitezke, baina esan bezala epaituagoak sentitzen dira eta badakite irakasleek egoera guztiak behatzen dituztela, beraz jolastoki zabaletan informazio gehiago eta anitzagoa jasotzeko aukera da. Gainera, interesgarria da ikustea zorionez gero eta gutxiago ikusten den urtetan ohikoa izan den egoeraren aldaketa, hau da, futbolak zenbat espazio hartzen duen jolastokietan. Espazioaren erabilera hau gure jendarteko kulturaren barnean dugu, eta espazio zabaletan ere jarduera batzuk garrantzi gehiago izaten dute beste batzuk baino, eta horren ondorioz espazio gehiago edo gutxiago hartzen dute, jarrera ezberdinak izateaz gain.

Azkenik, gai honi dagokionean, familiekiko harremanei garrantzia eman behar diegu, esan bezala, eta horrek gure eskoletako haurrek espazio zabaletan zenbat denbora pasatzen duten ikusteko aukera emango digu.

Horrela, haurren informazioa jasotzeaz gain, familiei gomendioak egiteko aukeraz baliatu gaitezke eta aire zabalean egoteko garrantzia transmititu diezaiekegu. Esate baterako, eskolatik irteterakoan etxera zuzenean joan beharrean parkean

---

geratzeko, mendira joateko, elementu naturalekin jolasteko aukera emateko, eta horrelako ohiturak sustatu ditzatela.



## ONDORIOAK

Gradu Bukaerako Lan honek, lau urteko prestakuntzaren ondorioz egindako lan gisa hartuta, graduako ikasturte hauetan eskuratutako ezagutzen aplikazioa eta garapena erakusten eta hauek konektatzen laguntzen du, nire intereseko gai batean sakontzeko aukera ere emanez.

Lan honen ondorioz, nire burua Haur Hezkuntzako irakasle gisa ikusi dut, gradu hau bukatzen dudanean eta lan mundura irteten naizenean bezala. Honen bitartez pilatu nahi izan ditudan ezagutza guztiak ez ditudala jaso ikusi dut, baina hauek aurkitzeko eta lantzeko tresnak jaso ditudala ikusi dut.

GBL honetan, adibidez, baliabide eta iturri fidagarriak bilatzea eta informazio-kopuru handiak sintetizatzea, pertsonalizatzea eta erabiltzea izan da erronka eta ikaskuntza handienetako bat.

Gradu Bukaerako Lan honekin ikasi dudana gauza bat, lan eginez gauzak aldatu daitezkeela da, eta irakasle bezala nire lana haurrentzako hoberena egitea da, gauzak egokituz, prestatuz, eta lan honetan ikertzen hasi garen bezala, natura aliatu ona da gure lanbide honetan.

Esan behar dut ikertu nahi nuena ezin izan dudala frogatu COVID'19 larrialdi egoera dela eta ikastetxeak itxi zituztelako eta behaketa egitea ezinezkoa egin zaidalako. Beraz, nahiz eta nik uste nuena teorien bitartez eta irakasle batzuen iritzien bitartez berretsi dudana, errealitatean ezin izan dut behatu onura horiek praktiketan aritu naizen haur taldeetan ematen diren edo ez, egin nahi nuen bezala. Hala ere, jasotako informazioa oso interesgarria dela eta irakasle orok zein hurrekin dauden helduek kontuan hartu beharko genukeen eguneroko aukera paregabea dela uste dut. Izan ere, espazioak guregan eta haurrengan gehienbat dituen eraginak aztertu ditut, gure testuingurua eremu itxiei eta teknologia berriei garrantzi handia ematen dion jendarte batean dagoen garai honetan.

Gainera, espazio eta jolastokien inguruan irakasleen esperientziei dagokien informazioa jaso ahal izan dut horrela. Izan ere, urte asko daramatzate lanean

erantzun duten irakasle gehienek eta esperientzia handia daukate haur hezkuntzan. Gainera, ikastetxe zehatz bateko errealitatea jaso ahal izan dut galdetegiaren bitartez, eta nahiz eta behaketa ezin izan dudan egin, praktiketan egon naizenean errealitatea ikusi dut eta gatazka, jarrera eta egoera ezberdinak ikusi ditut landutako espazio hauetan. Beraz, ikusitako jarrerak eta berezitasunak irakasleen erantzunekin alderatu edo berresteko aukera izan dut.

Ikerketa egin ondoren, berretsi dudan informazioa jolasaldiak eskola-orduen barruan funtsesko balioa duela izan da; atsedenaldi bat da baina faktore asko garatzen dira denbora horretan. Faktore horiek gure ikasleei modu integralean garatzeko aukera ematen diete.

Gainera, esan dezakegu jolas-eremuek balio handia dutela Haur Hezkuntzako ikasleen garapenean, eta irakasleek (galdetegia erantzun dutenek kasu honetan) bereziki kontuan izaten dutela.

Asko dira aire libreko jolasak ematen dizkigun onurak, horien artean sozialak, emozionalak eta fisikoak, egituratu gabeko jolaserako emandako denborak Haur Hezkuntzako ziklo honetako ikasle guztiekin harremanak izateko aukera ematen baitie.

Beste alde batetik, nire GBL honetan espazio irekiei eta aire librean ematen den hezkuntzari beste herrialde batzuetan ematen dioten garrantziari buruzko informazioa jaso nahi izan dut, hemengo errealitatearekin konparatuta aberasgarria iruditzen zaidalako. Horregatik, Norvegia aukeratzea erabaki nuen. Izan ere, Norvegiarrek gure harremanak naturan izatearen inguruan duten ikuspuntua eta gurea konparatuta, ezberdintasun handiak ikusi daitezke.

Beraz, hau ikusita kulturarekin lotutako zerbait dela pentsatzen dut, ikusi dugun bezala haiek normaltasunez ikusi ditzaketen jarduerak guk arriskutsuak ikusten ditugulako eta beldurra ematen digulako, azken finean haurrak gure erantzukizunpean daudelako.

Baina Norvegiar Haur Hezkuntzako haurrekin lan egiteko modua asko gustatu zaidala esan behar dut, eta nire aburuz, guztion lankidetzaz horrelako zerbait izateko ahalegina egin beharko genuke, haurren eta gure onurarako.



Azkenik, esan behar dut haur eta pertsona guztiok ondo egokitutako espazio batez gozatzeko eta naturaren onurak eta abantailak jaso ahal izateko ezinbestekoa dela jendartearen pentsamendu aldaketa bat ematea, eta kasu honetan hezkuntzaren papera oso garrantzitsua da, pausu hau eman ahal izateko (aldaketak egiteko, kontzientziazioa emateko, etorkizunean eta naturaren zainketak konprometitzeko, etab.).

Horregatik, niretzat ezinbestekoa da eskolak ere naturari hurbiltzeko prozesu honetan parte hartzea, ikasle eta familien kontzientziazioan laguntzeko eta jarreraren aldaketa ahal lasterra eta sakona izateko. Izan ere, ikerketa hau egin eta gero ateratzen dudan ondorio argi bat nire etorkizunean naturaren kontaktu hau areagotzeko eta umeei horrelako errutina normaltasunez hartzeko lan asko egin behar dudala da, egoera hau aldatzeko, ahal dudan heinean. Izan ere, ikertu dudanarekin asko ikasi dut baina gai honekiko asko ikastea falta zaigu.

Azken honekin lotuta, ezinbestekoa iruditzen zait Mendialdea II ikastetxeari eskerrak ematea. Izan ere, lehenengo momentutik haien jolastokia ikusita honen inguruan nire Gradu Bukaerako Lana egiteko oinarria izan zezakeela pentsatu nuen, eta eskola guztia izan dut nire ikerketarekin laguntzeko prest.

Bestalde, esan behar dut ere naturarekiko harremana asko lantzen dutela eta eskolak duen baloreen artean naturarekiko kontzientziazioa horietako bat dela, horregatik gauza interesgarri asko ikasi ahal izan ditut praktikan eta lan honetarako informazioa biltzen.

Gainera, COVID'19 egoerarekin ere haien partaidetza izan dut galdetegiaren bitartez, beraz, praktikatako eskola hau nire lanerako oso garrantzitsua izan dela aipatzea ezinbestekoa iruditzen zait.



## BIBLIOGRAFIA ETA WEBGRAFIA

Aase, A. (2008). In Search of Norwegian Values. En E. Maagerø y B. Simonsen (eds.), Norway: Society and Culture, pp. 13-27. Kristiansand: Portal Books.

Aguilera, E. (2010) ¡Recreo!... ¡Vamos a jugar! Espacios y juegos: Una responsabilidad compartida. Recuperado de <http://www.colaborando.edu.ar/PcWeb/Contenido/Actividad44/File/Recreo.%20vos%20a%20jugar.pdf>

Boletín Oficial del Estado (2020). Retrieved 8 May 2020, from <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>

Bruner, J.S., Olson, D.R. (1973) Aprendizaje por experiencia directa y experiencia mediatizada. *Perspectivas, UNESCO*.

Casalderrey, M. (2000) Espacio y Juego. Barcelona, Praxis.

Castro Colmenero, M. (2017). El espacio natural en la Educación Infantil: un lugar lleno de posibilidades. *Revista De Estudios E Investigación En Psicología Y Educación*, (5), 1-3.

Cols, C. (2007): Organizar y vivir los espacios exteriores en las Escuelas Infantiles. *Infància de l'associació de Mestres de Rosa Sensat*, N°157, 1-2-5. <http://www.elsafareig.org/safareiges/jardiner/quinjardi/filosofia/escuelaespacioexteriores.pdf>

Fjørtoft, I. (2001). The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. *Environmental Education*, p. 111.

Freire, H. (2011). Educar en verde. Ideas para acercar a los niños y niñas a la naturaleza. Barcelona: Ed. GRAÓ.

Freire, H.: "Vivimos en una cultura que fomenta la desresponsabilidad" - Magisnet. (2020). Retrieved 23 March 2020, from <https://www.magisnet.com/2019/06/heike-freire-vivimos-en-una-cultura-que-fomenta-la-desresponsabilidad/>

Gairín Sallán, J. (1995) El reto de la organización de los espacios. Aula de innovación educativa, 39.

García, M. y. Asins, C. (1994b). La coeducación en educación física. Barcelona: Instituto de Ciencias de la Educación.

Hansen, A. (2008). Education in Norway – Equality, Nature and Knowledge. En E. Maagerø y B. Simonsen (eds.), Norway: Society and Culture, pp. 125-136. Kristiansand: Portal Books.

Heras Montoya, L. (1997). *Comprender el espacio educativo*. Archidona, [Málaga]: Aljibe.

Hoyuelos, A. (2020). Hik Hasi. Retrieved 2 March 2020, from <http://www.hikhasi.eus/Artikuluak/20001201/hoyuelos-alfredo>

Irurtzun, M. eta Huarte, X. (2009). Baratzetik mundura. Honako web- gunetik berreskuratua [2019/05/30]: <https://issuu.com/xabihuasan/docs/baratza>

Jarret, O. (2002). El recreo en la escuela primaria: ¿Qué indica la investigación? (Recess in Elementary School: What Does the Research Say?). Champaign, IL: Eric Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. De la base de datos Eric Digests (ED467567). Recuperado de <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED467567.pdfh>

Junta de Andalucía, Orden de 5 de agosto de 2008, por la que se desarrolla el Currículo correspondiente a la Educación Infantil en Andalucía. (2020). Retrieved 8 May 2020, from <https://www.juntadeandalucia.es/boja/2008/169/3>

Lagar, G. (2015). Patios y Parques Dinámicos. España: Trabe.

Laorden Gutierrez, C. (2001) Familia, escuela y convivencia. Madrid: Fundei.

McDowell, L. (2000). Género, identidad y lugar. Un estudio de las geografías feministas. Madrid: Cátedra.

Nafarroako Eskola Kontseilua, Hezkuntza eta espazioa 2018. (2018). *Idea*, (49).

Pérez, L. y Collazos, T. (2007) Los patios de recreo como espacios para el aprendizaje en las instituciones educativas. Sedes Pablo Sexto en el Municipio de Dosquebradas. Universidad Tecnológica de Pereira. Colombia. Recuperado de <http://repositorio.utp.edu.co/dspace/bitstream/11059/761/1/371621P438lp.pdf>

Pomerleau, A. y M., G. (1992). El niño y su ambiente. (1ª ed.). México: Trillas.

Rius M. (2013). Los beneficios de la naturaleza para los niños. La Vanguardia. [http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/201306\\_14/54375609720/los-beneficios-de-la-naturaleza-paralos-ninos.html](http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/201306_14/54375609720/los-beneficios-de-la-naturaleza-paralos-ninos.html)

Udir. (2011). Framework Plan for the Contents and Tasks of Kindergartens (Ministry of Educational Research report 01/2012). Recuperado de [http://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/Framework\\_Plan\\_for\\_the\\_Content\\_and\\_Tasks\\_of\\_Kindergartens\\_2011\\_rammeplan\\_engelsk.pdf?epslanguage=no](http://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/Framework_Plan_for_the_Content_and_Tasks_of_Kindergartens_2011_rammeplan_engelsk.pdf?epslanguage=no)

Weisman, L. (1994). Discrimination by Design. A Feminist Critique of the Man-Made Environment. Illinois: University of Illinois Press.

Wyver, S., Tranter, P., Naughton, G., Little, H., Sandseter, E. B. H. y Bundy, A. (2010). Ten Ways to Restrict Children's Freedom to Play: the problem of surplus safety. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11 (3), 263-277.

## **IRUDI ETA GRAFIKOEN WEBGRAFIA**

### **Irudiak:**

**Irudia 1.** Irakasleentzat prestatutako galdetegia

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 2.** Galdetegiaren erantzun pertsonalak

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 3.** Mendialdea II eskolako jolastokia.

Iturria: CP Mendialdea II Eskola Publikoa,

<https://cpmendialdea2.educacion.navarra.es/web/es/>

**Irudia 4.** Mendialdea II eskolako jolastokia

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 5.** Naturarekiko harremana

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 6.** Jolastokiko egurrezko egiturak

Iturria: revistaberriozar.com

**Irudia 7.** Jolastokiko egiturak

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 8.** Jolastokiko egiturak

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 9:** Jolastokiko egiturak

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 10:** Jolastokiko egiturak

Iturria: Nik eginda.

**Irudia 11.** Bizitza aire librean

Iturria: [bymarka naturbanehager komune](#)

**Irudia 12.** Jolastoki estalia

Iturria: [euskalerrairratia.eus](#)

**Irudia 13.** Aire librean

Iturria: “La educación Infantil en Noruega”, <http://elsafareig.org/>

**Irudia 14.** Zuhaitz altuak igotzen

Iturria: “¿Que podríamos aprender de la Educación Infantil en Noruega?”,  
<https://www.traveler.es/viajeros/articulos/diferencia-entre-educacion-noruega-y-espanaescuelas-infantilesbarnehage/15136>

**Irudia 15 eta 16.** Egoera meteorologikoak, putzuak

Iturria: “Así es la Educación Infantil en Noruega”, “Terra Mater- Ecopsicología de la infancia”, <https://familiasenruta.com/>

**Irudia 17.** Eremu arriskutsuak

Iturria: “Escuelas infantiles al aire libre”, <https://crecerenfamilia.wordpress.com/>

**Irudia 18.** Jolastokiak Norvegian

Iturria: “Noruega abre escuelas”, <https://mundo.sputniknews.com/>

**Irudia 19.** Belardiak

Iturria: “La escuela publica Noruega”, “Diferencia educación Noruega-España”,  
<https://www.traveler.es/viajeros/articulos/diferencia-entre-educacion-noruega-y-espanaescuelas-infantilesbarnehage/15136>

**Grafikoak:**

**Grafikoa 1.** “Zure gelako haurrak patio ondoren gelara iristen direnean esango zenuke daudela...” galderaren grafikoa.

Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 2.** Euria egiten duenean frontoitik gelara bueltatzen direnean umeen jarrera”.

Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 3.** “Euria egiten duenean haurren jarrera” galderaren grafikoa.

Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 4.** “Zenbat irakaslek egiten dieten familiei naturarekin harremanetan egoteko gomendioa” galderaren grafikoa.

Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 5.** “Norekin harremantzen dira haurrak” galderaren grafikoa

Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 6.** “Zenbat ikaslek erakusten duten segurtasun eza” galderaren grafikoa

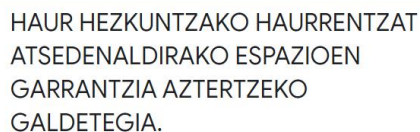
Iturria: Nik egindako galdetegia.

**Grafikoa 7.** “Jolas mota ezberdinak jolastokian” galderaren grafikoa

Iturria: Nik egindako galdetegia.



## Eranskina I: Galdetegia



Horretarako, Berriozarko Mendialdea 2 ikastetxe publikoko (edo zure eskolako) Haur Hezikuntzarako kanpoko patioan oinarritu naiz eta hain zuzen ere, 3 urteko haurren behaketa lana egingo dut, patioan zein gelan. Beraz, galdetegi hau haur hauen tutoreei zuzenduta dago.

\* Derrigorrezkoa

1. Irakaslearen izen-abizenak: \*

Zure erantzuna

2. Irakaslearen adina: \*

Zure erantzuna

3. Generoa: \*

- ☐ Emakumea
- ☐ Gizona
- ☐ Beste bat

4. Zenbat urte daramatzazu Haur Hezkuntzan lan egiten? \*

### Zure erantzuna

5. Seme-alabarik daukazu? \*

- ☐ Ez daukat
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3 edo gehiago

6. Haur kopurua ikasgela: \*

Zure erantzuna

7. Hezkuntza Premia Bereziak dituen haurrik daukazu gelan? \*

Zure erantzuna

Hurrengo galdera hauek ikastetxeko atsedenaldirako espazioari buruzkoak dira

8. Ikastetxeko HH-ko patio kontuan izanda, 3-6 urte bitarteko haurrak lasaitasunez jolasten dutela uste duzu? Baloratu lasaitasuna 1etik 5era.

	1	2	3	4	5	
Deseroso	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Lasaltasun osoz

9. Ikastetxeko HH-ko patioa kontuan izanda, 3-6 urte bitarteko haurrak jolas ezberdinak gauzatzeko aukera dutela uste duzu? Baloratu 1etik 5era

Oso aukera gutxi ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 Aukera asko

10. Mendialdea 2 ikastetxeko patioa naturarekin kontaktuan dagoela esango zenuke?

- ☐ Bai
- ☐ Ez
- ☐ Ez dakit.
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

11. Zergatik eman duzu aurreko erantzuna?

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

12. Patioa naturarekin kontaktuan egoteak dauzkan hiru abantaila alpatu.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

17. Zure gelako haurrak kontuan izanda, 1etik 5era, aukeratu zure ustez patio honek transmititzen dien segurtasuna.

- 1      2      3      4      5
- ☐      ☐      ☐      ☐      ☐

18. Zure gelako haurrak behatzen dituzunean, zein motatako jolasak ikusten dituzu?

- ☐ Alde batetik bestera korrika egiten dute
- ☐ Jolas sinbolikoa
- ☐ Naturak ematen dizkigun elementuekin jolasten dute
- ☐ Irakasleen ondoan daude bakarrik
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

22. Euria egiten duenean eta kanpoko patiora ateratzen ez direnean, gelara sartzerakoan haurren jarreraren nabaritzen duzu? Adibide bat eman.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

23. Euria egiten duenean eta kanpoko patiora ateratzen ez direnean, gelara sartzerakoan umeak ikusten ditut...

- ☐ Aztoratuak
- ☐ Tentsiorik gabe, lasai.
- ☐ Haserre
- ☐ Lasai
- ☐ Triste
- ☐ Pozik
- ☐ Gehiago jolasteko gogoekin
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

13. Zure gelako haurren artean, zenbat umeentzat uste duzu patioa izan daitekeela ingurune natural batean (espazio irekian) jolasteko aukera bakarra?

- 1      2      3      4      5
- Haur gutxirentzat      ☐      ☐      ☐      ☐      ☐      Gehienentzat

14. Haien jarrerei arreta jarritz gelan eta patioan daudenean ezberdintasun bat dagoela esan beharko bazenu, zein esango zenuke?

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

15. Zure ustez ikastetxeko patioak dituen hiru abantaila alpatu.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

16. Zure ustez ikastetxeko patioak dituen hiru desabantaila alpatu.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

19. 30 minutuko patioa nahikoa dela uste duzu?

- ☐ Bai, nahikoa da.
- ☐ Ez, patioa luzatzea komeni zale.
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

20. Posible denean, patioa luzatzen duzu?

- 1      2      3      4      5
- Ez dut beharrezkoa ikusten      ☐      ☐      ☐      ☐      ☐      Ahal dudan guztietan

21. Zure gelako haurrak patio ondoren gelara iristen direnean esango zenuke daudela...

- ☐ Aztoratuak
- ☐ Lasaiago
- ☐ Tentsiorik gabe, lasai.
- ☐ Haserre.

#### SOZIALIZAZIO-HARREMANETARAKO AUKERAK

Hurrengo galderek patioan ematen diren harremanen ingurukoak dira.

24. Zure gelako norbaitek zu ez zaudenean segurtasun eza erakusten du?

- ☐ Ez, ez ditut horrelako jarrerak ikusi.
- ☐ Bai, ikasle bati baino gehiagori gertatzen zaio.
- ☐ Bai, baina ez da ohikoa.
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

25. Zure gelako haurrak beste gelako edo adinetako haurrekin harremantzen dira?

- ☐ Ez, bakarrik gelakideekin.
- ☐ Bai, adin bereko beste geletako haurrekin.
- ☐ Bai, Haur Hezkuntzako edozeinekin.
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

26. Patioak haurren arteko konfiantza lortzeko balio duela uste duzu?

	1	2	3	4	5	
Ez.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Bai, guztiz.

27. Patioak haurren eta irakasleen arteko konfiantza lortzeko balio duela uste duzu?

☐ Ez.

☐ Bai, guztiz.

☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

**PATIOKO MATERIALAK**

Hurrengo galderak patioko elementu edo materialen ingurukoak dira.

28. Patioa 3 urteko haurrentzat ondo egokituta dagoelako uste duzu?

	1	2	3	4	5	
Ez	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oso ondo egokituta

29. Patioan dauden egurrezko elementuak (txabolak, trenak, tunela, bankuak, etab.) aproposak ikusten dituzu?

	1	2	3	4	5	
Batere ez.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oso aproposak.

30. Patioa naturaren elementuz beteta egotea (putzuak, lokatza, intsektuak, etab.) abantaila dela uste duzu?

☐ Bai, abantaila handia da, elementu hauek garapenerako oso aproposak dira.

☐ Bai, haurrek elementu hauen bitartez asko ikasten dute.

☐ Ez, haurrak zikintzen dira.

☐ Ez, gatazkak sortzen dira.

☐ Elementu hauek ez dute ezertarako balio.

☐ Bai. Gainera, elementu hauek naturarekiko maitasuna areagotzen du.

☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

31. Haurrak naturaren elementuekin beste jolasetan baino gehiago ibiltzen dira?

	1	2	3	4	5	
Ez dute elementu naturalekin jolasten	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Gehienetan elementu naturalekin jolasten dute.

32. Haurren batek beti espazioko txoko berdina erabiltzen du edo espazio guztietatik ibiltzen da?

	1	2	3	4	5	
Beti leku berdinetatik.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Patio guztia erabiltzen dute.

**GENEROAREN ERAIKUNTZA**

Galdera hauek patioan ikusi daitezkeen genero ezberdintasun posibleen ingurukoak dira.

33. Mendialdea 2 ikastetxeko HH-ko patioan generoaren arabera ezberdintasunak ikusten dituzu? Adibidez?

Zure erantzuna

34. Neskek eta mutilek jolas ezberdinak gauzatzen dituzte normalean?

	1	2	3	4	5	
Orokorrean bai, neskak alde	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Ez, orokorrean guztiak

35. Patioan orokorrean, neskak "nesken jolasetan" ibiltzen dira?

	1	2	3	4	5	
Inoiz ez	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Beti

36. Patioan orokorrean, mutiak "mutilen jolasetan" ibiltzen dira?

	1	2	3	4	5	
Inoiz ez	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Beti

Aurrera

Ez bidali pasahitzik Google Inprimakien bidez.

Eduki hau ez du Google-ek sortu edo babestu [Eman erabilera okerraren berri](#) - [Zerbitzu-baldintzak](#) - [Pribatasun-gidalerroak](#)

Google Inprimakiak

**HAUR HEZKUNTZAKO HAURRENTZAT ATSEDENALDIRAKO ESPAZIOEN GARRANTZIA AZTERTZEKO GALDETEGIA.**

**HAUR HEZKUNTZAKO IRAKASLEENTZAKO GALDERA-SORTA**

37. Esango zenuke ikasleekin naturarekiko harremana lantzen duzula?

☐ Bai

☐ Batzuetan bakarrik

☐ Inoiz ez

☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

38. Aurreko galderan baieztatu erantzun bazu, nola? Eman hiru adibide.

Zure erantzuna

39. Natura ezagutzeko haurrak motibatzen salatzen zara?

- ☐ Bai
- ☐ Oso gutxi
- ☐ Ez dut interesik
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

40. Aurreko galderan baletz erantzun baduzu, nola? Eman bi adibide.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

41. Naturatik hartutako materiala erabiltzen duzu gelan? Zerrenda bat egin.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

42. Eskolaz kanpo zure ikasleek espazio naturalekin harremana dutela uste duzu?

- ☐ Bai, ikasleen %70a edo gehiago
- ☐ Bai, erdiak baino gehiago.
- ☐ Bai, baina oso gutxi.
- ☐ Ez dut uste.
- ☐ Beste batzuk: \_\_\_\_\_

43. Eskolaz kanpo etxetik ateratzea eta naturarekin harremana izateko gomendioa egiten diezu familiei?

	1	2	3	4	5	
Inoiz ez	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Beti

44. Posible bada, hurrek etxean ere haientzako espazio egokitua izateari garrantzia ematen diozu?

	1	2	3	4	5	
Ez du garrantzirik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oso garrantzitsua da

45. Eskolaz kanpo denbora gehiena etxean pasatzekotan, gomendioaren bat ematen diezu posible den heinean etxeko espazioak egokitzeko?

- ☐ Bai, askotan.
- ☐ Batzuetan.
- ☐ Ez dut egiten.

46. Aurreko galderarekin lotuta, aipatu bi gomendio.

Zure erantzuna \_\_\_\_\_

Atzera

Bidali